

ÇANKIRI
DR. RIFKI KAMİL URG
ARAŞTIRMA MERKEZİ'NDE KORUNAN
DÜZ DOKUMA
YAYGILAR

Yrd. Doç. Dr. Meral AKAN
Yrd. Doç. Dr. H. Melek HİDAYETOĞLU
Yrd. Doç. Dr. Zuhale TÜRKTAS

ÇANKIRI / 2010

ISBN

**Çankırı Belediyesi
Dr. Rıfkı Kamil Urga
Çankırı Araştırmaları Merkezi**

Kapak Tasarım ve Sayfa Düzeni:
Mehmet CAN

Baskı ve Cilt: .Yenigün Matbası
Ömer KARAMAN • 0533 372 53 13

düz
doküman
uygulamaları

2

ÇANKIRI - 2010

(Bu eserin tüm yayın ve dağıtım hakları
Çankırı Belediyesi Başkanlığına aittir.
İzinsiz alıntı yapılamaz, çoğaltılamaz.)

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	5
ÖNSÖZ	6
1. GİRİŞ.	7
2. ÇANKIRI İLİ HAKKINDA GENEL BİLGİ.	9
3. ÇANKIRI BELEDİYESİ DR. RIFKI KAMİL URGAN ÇANKIRI ARAŞTIRMALARI MERKEZİ	9
4. KATALOG.....	11
1. Kilim Teknikli Örnekler	12
2. Cicim Teknikli Örnekler.	84
3. Zili Teknikli Örnekler	124
4. Sumak Teknikli Örnekler	130
5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	138
6.KAYNAKÇA.....	143

Takdim

Tarihi mirasın korunmasına dönük çalışmalarıyla ülke çapında özel bir yer edinen Çankırı Belediyesi, son beş yıl içerisinde piyasaya çıkardığı kitap, bilimsel dergi ve sosyal etkinliklerle de adından söz ettirmeye devam ediyor. Dünyada artık kentlerin insanlık alemine yön verdiği ve küresel sermaye, fikir ve değerlerin dolaşımında kentlerin öne çıktığı bir zamanda Çankırı Belediyesi, Çankırı'mızın sahip olduğu değerleri yaşatmak ve tanıtmak adına attığı adımlara bir yenisini daha ekledi.

Göreve geldiğimiz günden bu yana halkımızın teveccühü ve desteğiyle terimizi kurutmadan gösterdiğimiz çaba gün be gün aratarak devam etti. Çankırı Belediyesi Dr. Rıfki Kamil URGA Çankırı Araştırmaları Merkezinin kurulduğu andan itibaren bugüne kadar yapmış olduğu çalışmalar ve hemşehrilerimizle birlikte tüm Çankırı sevdalılarının gayretleri, bizlere bu yoldaki çalışmalarımızın ne derece takdire değer ve önemli olduğunu bir kez daha göstermiştir.

İlimizde kurulmuş olan üniversitemize önemli bir alt yapı desteği sağlayacağını düşündüğümüz Çankırı Araştırmaları Merkezi kısa zamanda kazandığı kurumsal kimlik ve prestij ile tüm ulusal üniversitelerin dikkatini çekmiş ve kısa zamanda merak edilen ve aranan bir merkez olmuştur.

Geçmiş zaman içinde, önce tepesinde başlayan, sonra sokaklarına, avlularına, evlerine giren ekonomik ve mekanik rüzgâr tüm Anadolu ile birlikte Çankırı'nın da bazı sosyal değerlerini değiştirmiştir. Madde manasında değişmeyen az şeylerden günümüze kadar gelmiş dokuma örnekleri ve taşıdığı yükümlü anlamlar bize şehrimizin, sağlam Selçuklu havasını hiç kaybetmediğini göstermektedir. Çankırı Belediyesi değerlerini korumak, yaşatmak ve tanıtmak adına üstlendiği önemli misyonda kararlı adımlarına aralıksız devam edecektir.

Eserin hazırlanmasında emeği geçen sayın Yrd. Doç.Dr. Meral AKAN'a, sayın Yrd. Doç.Dr. H.Melek HİDAYETOĞLU'na ve sayın Yrd. Doç.Dr. Zuhâl TÜRKTAS'a tüm kalbimle teşekkür ediyorum.

İrfan DİNÇ

Çankırı Belediye Başkanı

Önsöz

Teknolojinin günlük hayatımızı her alanda etkilediği günümüzde, el dokuması eşyaların kullanım alanı her geçen gün azalmaktadır. Geçmişte günlük yaşamda gerek giyim, gerek ev eşyası olarak ihtiyacı karşılayan dokumalar, günümüzde bu amacından uzaklaşmıştır. Anadolu’da dokunmuş eski örneklerle ise ancak çeşitli müzelerde ve özel koleksiyonlarda rastlanmaktadır. Bu nedenle geleneksel dokumaların korunma gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu koleksiyonlara bir örnek teşkil eden Çankırı Belediyesi Dr. Rıfki Kamil Urga Araştırma Merkezi’nde, Çankırı ve yakın çevresinden hibe yolu ile elde edilmiş dokuma yaygılar bulunmaktadır.

Bu araştırma ile Çankırı ili sosyal ve kültürel hayatına bir katkı sağlanması hedeflenmiştir. Çankırı ili’nde bulunan dokuma örneklerinin incelenmesi Çankırı dokuma kültürüne ışık tutacaktır.

Çankırı ve çevresi el sanatlarını tespit ve koruma faaliyetlerini birçok alanda sürdüren Çankırı Belediyesi ve belediye tarafından kurulan Dr. Rıfki Kamil Urga Araştırma Merkezine ve çalışanlarına, bu yayının hazırlanmasında sağladığı katkılardan dolayı Çankırı Belediye Başkanı Sayın İrfan DİNÇ’e, Çankırı Belediyesi Dr. Rıfki Kamil Urga Araştırma Merkezi Başkanı Yüksel ASLAN’a teşekkür ederiz. Ayrıca çalışmamıza sağladığı destek ve katkılardan dolayı Sayın Prof. Dr. Bekir DENİZ’e şükranlarımızı sunarız. Bu çalışmanın, bu alanda yapılacak yeni araştırmalara kaynak oluşturması temennisi ile bu katalogta yer alan örnekleri bilim dünyası ile paylaşmaktan mutluluk duyuyoruz.

Yrd. Doç. Dr. Meral AKAN

Yrd. Doç. Dr. H. Melek HİDAYETOĞLU

Yrd. Doç. Dr. Zuhale TÜRKTAS

Konya-2009

1. GİRİŞ

Türk dokuma sanatı, tarihsel süreçte göze çarpan örnekleri ile Türk el sanatları içerisinde farklı bir konuma sahiptir. Anadolu’da günlük hayatta ihtiyaç duyulan dokumalar, Anadolu yaşamının vazgeçilmez eşyaları olarak günümüze kadar ulaşmıştır. Anadolu’daki yaşamı yansıması açısından önem taşıyan bu örnekler, geçmiş kültür ile bugünkü yaşam koşulları arasında önemli bir köprüdür. Bu örnekler, kullanım-daki ihtiyaçlar doğrultusunda ya da dokuyucunun yaratıcılığına bağlı olarak çeşitlenmektedir. Üretildiği bölgenin sanatını, yaşam tarzını ve geleneklerini yansıtan bu dokumalar, her bölgede kendine özgü özellikleri ile dikkati çekmektedir. Ait oldukları bölgenin hammadde, teknik, motif ve renk özelliklerini yansıtan örnekler, aynı zamanda tarihi belge niteliği taşımaktadır.

Bu çalışmada, Çankırı ili’ndeki dokuma geleneğini yansıtan örnekler ele alınmıştır. Bu örnekler, Çankırı Belediyesi tarafından elde edilen ve korunan 145 dokuma eşyayı kapsamaktadır. Ayrıca bu çalışmada Çankırı Belediyesi’nin bunun gibi kültürel faaliyetlerini sürdürmek amacıyla kurduğu araştırma merkezinin bu eserlere yaklaşımı ve tanıtılması da yer almaktadır. Bu bağlamda, bu araştırma; merkezin kültürel hedeflerine ulaşması noktasında bir adım niteliği taşımaktadır.

Çankırı Belediyesi, Çankırı’nın kültürel ve tarihi zenginliklerini bilimsel ve objektif ölçütler doğrultusunda ortaya çıkarmak ve bu verileri Çankırı’nın kültürel mirasını tanıtmak ve yaşatmak amacıyla Dr. Rıfki Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezi’ni kurmuştur. Merkez kurulduğu günden itibaren Çankırı’nın geçmişine ilişkin tarihi bilgi, belge ve maddi kültür ürünlerine ulaşmıştır. Bu kapsamda Çankırı ve çevresinde bulunan dokumaları koruma altına almıştır.

Çalışmanın amacı, Çankırı ili dokuma kültürünü yansıtan bu örnekleri belgeleyerek, kültürümüze kazandırmaktır. Çankırı belediyesi, bu dokumaları hassas bir koruma anlayışı ile saklanmaktadır. Bu örneklerin seçimi, tanımlanması ve Anadolu dokuma sanatı açısından karşılaştırmalarının yapılması ise bu çalışmanın kapsamına girmektedir. Elde edilen veriler doğrultusunda örneklerin sunulması, dokumaların gelecek nesillere aktarılmasında önemli bir katkı sağlayacaktır.

Çankırı Belediyesi Dr. Rıfki Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezi Dokumaların gelecek kuşaklara aktarılması açısından arşivleme çalışması başlatmıştır. Tekstil ürünleri hammadde özelliğinden dolayı dış etkenlere karşı korumasızdır. Bu özelliği ile merkezde bulunan dokumalar, zaman içerisinde yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Bu nedenle bu dokumaların belgelenerek geleceğe taşınması önemli bir gereklilik olarak görülmektedir. Bu örnekleri tanıtmak amacıyla merkezde bulunan dokumaların, katalog düzeninde sunulması uygun görülmüştür. Bu katalogun bugüne kadar yeterince araştırılmayan Çankırı yöresi dokumacılığına bir katkı sağlaması ve bundan sonraki çalışmalara da kaynak teşkil etmesi beklenmektedir.

İncelenen dokumaların bir kısmı Çankırı dokuma özelliklerini taşımasına rağmen bu bölgede kullanılmış olmasından dolayı merkeze getirilmiştir. Çankırı'nın yakın çevresinde çeşitli bölgelere ait olan bu örneklerin önemli özelliği yöre kültürünü yansıtmasıdır. Merkezde 145 adet düz dokuma yaygı ve 5 adet halı tespit edilmiştir. Katalog çalışması; kilim, cicim, zili, sumak teknikli düz dokuma yaygı örnekleri içerisinde desen, motif ve renk açısından karakteristik özellik taşıyan 63 örnek ile sınırlandırılmıştır. Ayrıca iliksiz kilim teknikli ve çözgü yüzü çubuklu (enine veya boyuna çizgili) örneklerden benzer özellik taşıyanlar katalog dışında bırakılarak temsili bir gruba yer verilmiştir. Bazı örnekler bir bütünün parçaları şeklinde bulunmaktadır. Bu parçalar bir bütün olarak değerlendirilmiş, bu özelliği bulunan dokumalardan sadece birisi-ne bir adet envanter numarasıyla yer verilmiştir.

Araştırmada arşivde bulunan dokumalar genel ve ayrıntılı olarak fotoğraflanmış, hammadde, teknik, desen, renk, kullanım, boyut, çeşit gibi gözlenebilir özellikleri fişlerine kaydedilmiştir. Eserlerin tanımlanmasında, dokumaların bölgeden toplanmasına katkıda bulunan belediye yetkililerinden yardım alınmıştır. Katalogda yer alan örneklerin kompozisyon düzenlemelerindeki motif isimlendirmelerinde Güran Erbek'in yapmış olduğu çalışmalar¹ esas alınmıştır. Çankırı yöresi dokuma ve motif özelliklerinin daha detaylı bir çalışmada ele alınması için bu motiflerin isim ve kökenleri konusunda yörede kaynak kişilerle bir görüşme yapmak ve bilgi toplamak gerekliliği bulunmaktadır.

Çankırı kültürü ve el sanatları konulu araştırmalara bakıldığında "Çankırı El Sanatları" adlı bir araştırmanın bulunduğu görülmektedir. Gazi Üniversitesi bilimsel araştırma projeleri kapsamında desteklenen bu çalışmada² Çankırı'da bulunan el sanatları kapsamında yöre dokumalarına değinilmiştir. Bu araştırmada, Çankırı merkezindeki Çivitçioğlu Medresesi'nde teşhirde bulunan bazı dokumalar incelemeye alınmıştır. Bu dokumalar aynı zamanda Çankırı Belediyesi Dr. Rıfki Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezince korunduğundan, hazırlanmış olan bu katalogda da yer almaktadır.

İncelenen örnekler uygulanan teknik doğrultusunda kilim cicim, zili, sumak olarak sınıflandırılmıştır. Ele alınan örnekler genel ve detay fotoğrafları ile sınıflandırılarak katalogda sıralanmış, bu örneklerle ait özellikler gözlem fişlerindeki bilgilere göre kısaca tanımlanmıştır.

Sonuç olarak incelenen tüm örneklerden elde edilen bulgular, Anadolu Türk dokuma sanatı içinde yer alan diğer yöre dokumaları ile karşılaştırılarak değerlendirilmiş, elde edilen veriler ortaya konulmuştur.

1 ERBEK, G., **Anadolu Motifleri Sergisi Kataloğu**, İzmir, 1986 – ERBEK, G., "Dokuma ve İşleme Örgülerdeki Koç Boynuzu Örgesi", **Antika**, S. 10, Ocak 1986, s.28-38 – ERBEK, G., "Hayat Ağacı Motifi-I", **Antika**, S. 15, Haziran 1986, s. 26-35 (İng.36-41) – ERBEK, G., "Hayat Ağacı Motifi-II", **Antika**, S. 16, Temmuz 1986, s. 26-33 (İng. 34-38) – Erbek, M., **Çatalhöyük'ten Günümüze Anadolu Motifleri**, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara, 2002.

2 AKPINARLI F., v.d., **Çankırı El Sanatları**, Ankara, 2008.

2. ÇANKIRI İLİ HAKKINDA GENEL BİLGİ

Çankırı ve çevresinde Neolitik devirden (M.Ö.7000–5000) bu yana kesintisiz bir yerleşimin varlığı bilinmektedir. Çankırı sırasıyla, Hitit, Frig, Kimmer, Pers, Büyük İskender, Roma, Bizans, Selçuklu, Danişment, Candaroğlu ve Osmanlı dönemlerini yaşamıştır. Bizans döneminde Germanikopolis ve “Gangra”, sonraları “Kengri” olarak adlandırılmış, Osmanlı İmparatorluğu döneminde Kastamonu vilayetine bağlı bir sancak merkezi iken, Cumhuriyetle birlikte il olmuş³, Cumhuriyet döneminde “Çankırı” adını almıştır.

İç Anadolu Bölgesi’nin kuzeyinde İç Anadolu ile Batı Karadeniz ile geçiş alanında bulunan Çankırı denizden 723 metre yüksekliktedir. İlin kuzey sınırında Ilgaz Dağı yer alır. İl sınırları içerisinde ülkenin en uzun nehri olan Kızılırmak bulunmaktadır. Bölgenin geçim kaynakları; tarım, hayvancılık, ticarettir.

Çankırı ve çevresinde küçük el sanatları üretimleri ve halkın günlük ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik işleme, dokumacılık, örücülük, yorganıcılık, ağaç işleri, bakırcılık ve geleneksel bebek ve halk giysisi üretimi yapılmaktadır. Bu uğraşlar günümüzde yaşam koşullarının değişmesi ve yeni iş alanlarının oluşması sebebiyle giderek terk edilmektedir. Çankırı ilinin kültürünü yansıtan eski örnekler bugün üretilmemektedir. Bu nedenle günümüze ulaşan örneklerin korunması, saklanması ve gelecek kuşaklara aktarılması kültürün devamlılığı açısından son derece önem taşımaktadır.

Çankırı ili, coğrafi konumu ve kültürel yapısı bakımından dokuma sanatının uygulanmasına uygun bir yapıya sahiptir. Dokumaların üretiminde gerekli hammadde hayvancılığa bağlı olarak elde edilmesi, İç Anadolu’da günlük kullanım eşyalarının dokuma ürünlerden oluşmasının başlıca sebeplerinden birisidir. Hayvancılık ülkenin ekonomik kalkınmasında sürdürülebilir kalkınmanın başarılmasında önemli bir potansiyele sahiptir⁴. Aynı özelliği taşıyan diğer İç Anadolu Bölgesi illeri gibi Çankırı’da da hammaddeye bağlı bir üretim söz konusu iken, halkın günlük yaşam biçimi, ihtiyaçları, inançları, zevki ve sanat anlayışı da günlük kullanım eşyalarını biçimlendirmiştir.

3. ÇANKIRI BELEDİYESİ DR. RIFKI KAMİL URGU ÇANKIRI ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

Çankırı Belediyesi bünyesinde kurulan Dr. Rıfki Kamil Urgan Çankırı Araştırmaları Merkezi, Çankırı’nın kültürel ve tarihi zenginliklerini bilimsel ve objektif ölçütler doğrultusunda ortaya çıkartmak ve bu verileri Çankırı’nın kültürel mirasını yaşatma amacıyla kurulmuştur. Merkez kurulduğu günden itibaren Çankırı’nın geçmişine ilişkin tarihi bilgi belge ve maddi kültür ürünlerine ulaşmıştır (Fotoğraf No:1).

3 TÜRKOĞLU, Ö., *Bir Zamanlar Çankırı*, Çankırı Valiliği Yayınları, Çankırı, 1998, s.4.

4 ARAL, S. TÜRKYILMAZ, M.K., *Çankırı İlinin Ekonomik Kalkınmasında Hayvancılığın Yeri ve Önemi, Çankırı İlinin Ekonomik Kalkınması Semineri*, Çankırı, 1998, s.38.

Çankırı Belediyesi Dr. Rıfki Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezinin bugünkü durumu.

Merkeze adını veren Dr. Rıfki Kamil Urga, 1880 yılında Çankırı'nın Çetince mahallesinde dünyaya geldi. İstanbul Askeri Tıp Akademisinden tıp doktoru ünvanı ile birincilikle mezun oldu. Tıp çalışmalarını sürdürdüğü sırada çıkan Trablusgarp savaşı üzerine Kızılay tarafından gönderilen ekipte yer aldı. Birinci Dünya Savaşı sırasında Kafkas ve Suriye cephesinde görev alan Urga, GATA'da öğretmenlik yaptığı sırada milli mücadeleye katıldı. Aynı zamanda Atatürk'ün özel doktorluğunu da yapan Dr. Rıfki Kamil Urga, savaş sonrasında İsviçre'de göğüs cerrahisi üzerine çalıştı ve pek çok ülkede tıbbi çalışmalarını sürdürdü. Döneminin dünyadaki en ünlü doktorlarından olan Dr. Rıfki Kamil Urga, 11 şubat 1966 yılında yaşamını yitirdi ve vasiyeti üzerine Çankırı'daki aile kabristanında toprağa verildi.⁵

Dr. Rıfki Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezinin yerleştiği yer, kurtuluş savaşı yıllarında cephede yaralanan askerlerin tedavi edildiği eski bir hastane binasıdır. Çankırı belediyesi tarafından kamulaştırılarak 2005 yılında restore edilmiş ve bugünkü halini almıştır. Günümüzde Dr. Rıfki Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezi olarak faaliyet gösteren ve Çankırı il merkezinde bulunan tarihi yapı, ziyaretçilerini beklemektedir. Yıkılmak üzere olan ve desteklerle ayakta tutulmaya çalışılan iki kat ve yarım bodrum katlı bu tes-cilli yapı, Çankırı Belediyesi imkânlarıyla restore edilmiştir.

5 <http://www.turkcebilgi.net/kim-kimdir/k/prof.-dr.-kamil-rifki-urga-1880-1966>, 15.04.2009.

*Çankırı Belediyesi Dr. Rıfki Kamil Urga
Çankırı Araştırmaları Merkezinde sergilenen el
sanatları örnekleri.*

Döneminin sivil mimari örneğini yansıtan bu yapı, Çankırı ili hakkında araştırma yapanlara ev sahipliği yapmaktadır. Araştırma merkezinde, belediye imkânlarıyla Çankırı tarihine ışık tutacak yerel kent tarihçiliği araştırmaları yapılmış, bu süreçte merkezde yeni belge ve eserler kazandırılmıştır. Ayrıca diğer arşivlerde bulunan Çankırı ile ilgili belge ve vesikaların birer kopyalarının Çankırı araştırmaları merkezine kazandırılması temin edilmiştir. Bu merkezin faaliyetleri arasında Çankırı'daki okullarda üç aylık dönemlerde sürdürülen "Çankırı Gönüllü Rehber ve Turizm Eğitimi" verilmeye başlanmıştır.

tır. Yine Çankırı Araştırmaları Merkezi olarak Çankırı tarihi ve kültürünü ortaya çıkaran, Çankırı halkının yaşadığı şehre ilgisini artıran, tarih ve kültür bilincinin artırılmasını hedefleyen bilimsel konferanslar serisi başlatılmıştır. Aynı amaçlarla 52 akademisyenin danışmanlığını üstlendiği Çankırı Araştırmalar Dergisi yayın hayatını sürdürmektedir. Ayrıca Çankırı ve çevresinin geleneksel değerlerini yansıtan etnoğrafik ürünler bağış yoluyla merkezde toplanarak koruma altına alınmıştır. Bu eserlerin sınıflandırılması, arşivlenmesi, envanterinin oluşturulması, doğru koruma yöntemleriyle saklanması ve sergilenmesi hedeflenmektedir. Merkez, ulaştığı bu tarihi birikimi aslına uygun olarak korumak ve tanıtmak gibi bir misyonu da yüklenmiştir.

4. KATALOG

Çankırı Belediyesi Dr. Rıfki Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezi'nde korunmakta olan dokumalar incelenmiş ve bunun sonucunda elde edilen verilere göre seçilmiş bir katalog sunulmuştur. Bu katalogta, merkezde bulunan dokumaları genel özellikleriyle temsil eden örnekler yer almaktadır. Katalogta ilk 36 örnek kilim, sonraki 20 örnek cicim, daha sonraki 3 örnek zili ve son 4 örnek sumak teknikli olarak sıralanmıştır.

1. KİLİM TEKNİKİ ÖRNEKLER
Örnek No: 1

düz
dokuma
yağlılar

12

katalog

Yaygı olarak dokunmuş kilim örneği. XX. yy. başlarına aittir. 120x206 cm. ölçülerindedir. Atkı ve çözgüsü yündür. Eğri atkılı ve ilikli kilim tekniğiyle dokunmuştur. Dokumada kahverengi, açık kahverengi, beyaz, bordo, sarı ve soluk yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemininde altıgen biçimli dikine yerleştirilmiş üç adet top (göbek), üç adet eşit kalınlıktaki kuşakla (bordür) çerçevelenmiştir. Zemindeki topların içlerinde dolgu motifi olarak akrep, bukağı, "S" kıvrım, kurt izi, koçboynuzu motifleri düzensiz tekrar şeklinde yer almaktadır. Toplar, kırık çizgilerle sınırlandırılmıştır. Toplardan kalan boşluklarda "S" kıvrım, bukağı, kurt izi motifleri düzensiz olarak tekrar edilmiştir. Kuşaklarda ise saç bağı, akrep, küpe motifleri yer almaktadır. Kuşaklar üst üste yerleştirilmiş üçgen biçimleriyle oluşturulmuş ince kuşaklara ayrılmıştır. Kilimin saçakları örülerek temizlenmiştir.

Örnek No: 2

düz
dokuma
yağılar

14

katalog

Yaygı olarak dokunmuş kilim örneği. XIX. yy. aittir. Muhtemelen Afyon, Uşak çevresinde dokunmuştur. 247x117 cm. ölçülerindedir. Kilim bir bütünün parçası olarak korunmaktadır. Atkı ve çözgüsü yündür. Eğri atkılı ve ilikli kilim tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kahverengi, kırmızı, lacivert, mavi ve siyah renkler görülmektedir. Dokuma zemininde birbirlerine alternatif olarak yerleştirilmiş toplar (göbek) bulunmaktadır. Topların formu, iki adet altıgen iki adet eşkenardörtgenin birbirine bitişik şekilde yerleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Topların çevresi kıvrımlarla sınırlandırılmıştır. Bu kıvrımlar aynı zamanda topları birbirine bağlamaktadır. Kilim zemininde topların dışında akrep motifleri düzenli olarak sıralanmaktadır. Kilimde renkler soluktur ve bazı yerlerde yırtıklar meydana gelmiştir. Kilimin yıpranma nedeniyle değil, bilinçli olarak kesildiği tespit edilmiştir. Yırtıklar bazı kısımlarda tamir edilmiştir.

Kilim Erken Osmanlı Dönemi (XV-XVI. yy.) Uşak halılarının (Holbein-II) zemin şekline benzer bir süsleme geleneğine sahiptir. Benzer örnekleri günümüzde Emirdağ (Afyon) civarında "Bindallı kilim" adıyla dokunmaya devam etmektedir⁶.

6 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 3

düz
dokuma
yağılar

16

katalog

Yaygı olarak dokunmuş kilim örneği. XX. yy. ortalarına aittir. 265x360 cm. ölçülerindedir. Atkı ve çözgüsü yündür. Eğri atkılı ve ilikli kilim teknikleriyle dokunmuştur. Dokumada beyaz, hardal sarısı, kırmızı, mor, siyah, turuncu, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemininde altıgen biçimli düzenli tekrarlarla yerleştirilmiş yirmi adet top (göbek) görülmektedir. Zemin kompozisyonu, üç adet kuşakla (bordür) çerçevelenmiştir. Zemindeki topların içleri paralel çizgilerle bölünerek farklı şekillerdeki göz motiflerinin düzenli tekrarı ile doldurulmuştur. Toplar kıvrımlarla sınırlandırılmıştır. Toplardan kalan boşluklarda düzenli olarak “S” kıvrım, akrep ve göz motifleri görülmektedir. Kuşaklarda ise kıvrım, göz ve el motifleri yer almaktadır. Yaygı sağlam olarak korunmaktadır.

Kilim Akdağmadeni (Yozgat) yöresine aittir. Yozgat çevresinde taban kilimi diye bilinir. Zemini süsleyen altıgenlerden her birine “canuz anlı” denir. Kilim de dokunduğu desenin adıyla anılır. Benzer örneklerine Akdağmadeni’ne sınır olan Sivas’a bağlı köylerle, Elazığ çevresinde de rastlanır⁷.

7 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 4

düz
dokuma
rauygılar

18

katalog

Seccâde olarak dokunmuş kilim örneği. XXI. yy. ortalarına aittir. 117x180 cm. ölçülerindedir. Atkı ve çözgüsü yündür. Eğri atkılı ve ilikli kilim teknikleri ile dokunmuştur. Beyaz, kırmızı, mavi, siyah, turuncu, yeşil renkler hakimdir. Dokuma zemini üçgen nişli mihraplıdır. Mihrap nişi zikzaklarla sınırlandırılmıştır. Mihrabın zemini, geometrik şekilli çiçek desenleri ile doldurulmuştur. Bu çiçekler, zikzak şekilli kollarla birbirine bağlanmıştır. Mihrap nişi üzerindeki alınlığa hayat ağacı benzeri bitki desenleri, sandık, göz ve “S” şekilli kıvrım motifleri yerleştirilmiştir. Zemin kompozisyonu üç adet kuşakla (bordür) çerçevelenmiştir. Kuşaklarda, zikzak kollar üzerine karşılıklı olarak kurtağzı motifleri yerleştirilmiştir. İç kuşaklarda ise göz ve kurtağzı motifleri birbirini izlemektedir. Kuşaklar arasındaki geçişi, tarak motifleri sağlamaktadır. Yayığının kuşakları üzerinde yırtıklar mevcuttur. Kilimin saçakları örülerek temizlenmiştir.

Seccâde Çekerek (Yozgat) yöresine aittir. Özellikle mihrap nişinin iki yanındaki yeşil zemin üzerine yerleştirilen hayat ağacı benzeri süslemeler yörede insan motifi olarak kabul edilir. Benzer örnekler, Çekerek Yozgat ve Yozgat sınırındaki Tokat’a bağlı köylerde de dokunmaktadır.⁸

8 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 5

Düz
Dokuma
Yağmalar

20

Katalog

Seccâde olarak dokunmuş kilim örneği. XX. yy. başlarına aittir. 117x160 cm. ölçülerindedir. Atkı ve çözgüsü yündür. Eğri atkılı ve ilikli kilim teknikleri ile dokunmuştur. Dokumada açık mavi, beyaz, bordo, kahverengi, kırmızı, mavi, mor, pembe, sarı, turuncu, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemininde yer alan sütunlar üçgen nişli sembolik bir mihrap biçimi taşımaktadır. Mihrap nişi ve mihrap nişini ayakta tutan sütuncelerde kıvrım motifleri görülmektedir. Mihrabın zemini geometrik şekilli çiçek desenleri ile oluşturulmuştur. Bu çiçekler, boyuna tarak motifleriyle birbirine bağlanmıştır. Bu motifler mihrap içinde sütun biçimleri oluşturacak şekilde tasarlanmıştır. Mihrap zeminindeki boşluklarda pıtrak, kurtağzı, bukağı motifleri görülmektedir. Zemin kompozisyonu üç adet kuşakla (bordür) çerçevelenmiştir. Kuşaklarda, zikzak kolların her iki yanına karşılıklı olarak kurtağzı motifi yerleştirilmiştir. İç kuşaklarda ise kurtağzı ve pıtrak motifleri birbirini izlemektedir. Kuşaklar arasındaki geçiş tarak motifleri sağlamaktadır. Kilimin saçakları örülerek temizlenmiştir.

Seccâde muhtemelen Çekerek (Yozgat) yöresine aittir.

Örnek No: 6

Düz
dokuma
yağlılar

22

Katalog

Seccâde olarak dokunmuş kilim örneği. XX. yy. ortalarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 92x125 cm. ölçülerindedir. Atkı ve çözgüsü yündür. Eğri atkılı ve ilikli kilim teknikleri ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, bordo, kırmızı, mor, sarı, turuncu, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemini çift yönlü mihraplıdır. Mihrap iki yanda küçük ortada büyük üçgen şekilleriyle oluşturulmuştur. Mihrap nişlerini, tarak motifleri birbirine bağlamaktadır. Mihrap içinde kenarları basamaklandırılmış eşkenardörtgen biçimli bir göbek yer almaktadır. Göbek zemininde, iç içe küçük göbekler ve göbek içlerine yerleştirilmiş bukağı ve göz motifleriyle merkezde ibrik motifi yer almaktadır. Mihrabın zemininde göbekten kalan boşlukta simetrik halde kuş, koçboynuzu ve akrep motifleri görülmektedir. Zemin kompozisyonu kalın bir kuşakla (bordür) çerçevelenmiştir. Kuşak üzerinde, küpe ve saç bağı motifleri yerleştirilmiştir. Kuşak ile zemin arasındaki geçişi üst üste sıralanmış üçgen biçimleri sağlamaktadır. Kilimin saçakları örülerek temizlenmiştir.

Örnek No: 7

düz
dokuma
râygılar

24

katalog

Seccâde olarak dokunmuş kilim örneği. XX. yy. ortalarına aittir. 96x145 cm. ölçülerindedir. Atkısı yün, çözgüsü yün ve kıldır. Eğri atkılı, eğri atkılı kontur ve ilikli kilim teknikleri ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, devetüyü rengi, mor, siyah, turuncu, vişneçürüğü rengi, yeşil renkler hakimdir. Kilimin merkezinde dış sınırları tarak motifi ile çerçevelenmiş sandık motifi ve içinde stilize elibeline motifi yer almaktadır. Kilimin zemininde geometrik biçimli stilize çiçek motifleri görülmektedir. Bu çiçekler, zikzak kollarla birbirine bağlanmıştır. Bu motifler arasına çengel motifleri yerleştirilmiştir. Zemin kompozisyonu iki adet kuşakla (bordür) çerçevelenmiştir. İç kuşak üzerinde el motifi, dış kuşak üzerinde parmak motifi düzenli tekrarlarla yer almaktadır. Kuşaklar arasındaki geçişi parmak motifleri sağlamaktadır.

Seccâde, Çankırı yöresine aittir. Özellikle orta alanda bulunan elibeline motiflerinin yer aldığı süsleme şekli Çankırı, Çorum, Yozgat, Islahiye (Gaziantep) ve Hatay yöresinde görülen bir desen şeklidir. Günümüzde örneklerine çok az rastlanmaktadır.⁹

9 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 8

düz
dokuma
yağgılar

26

katalog

Yaygı olarak dokunmuş kilim örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 156x233 cm. ölçülerindedir. Bir bütünün parçası olarak korunmaktadır. Atkı ve çözgü ipi yündür. Eğri atkılı ve ilikli kilim teknikleri ile dokunmuştur. Beyaz, devetüyü rengi, kahverengi, kırmızı, mor, sarı renkler görülmektedir. Dokuma zemininde üç adet büyük iki adet küçük altıgen biçimli top (göbek) yer almaktadır. Göbekler birbirlerine bitişik halde ve dış kenarları kıvrım motifleri ile bezelidir. Küçük göbeklerin içlerinde tarak ve bukağı motifleri, büyük göbeklerin içlerinde simetrik halde göz, tarak, yılan ve göz motifleri görülmektedir. Zemin kompozisyonu ikisi dar biri geniş üç adet kuşakla (bordür) çerçevelenmiştir. Dar kuşaklar üzerinde bukağı ve tarak motifleri, geniş kuşak üzerinde bukağı ve akrep motifli altıgen biçimleri düzenli tekrarlarla yer almaktadır. Kuşaklar arasındaki geçişi tarak motifleri sağlamaktadır. Kilimde renkler soluktur ve bazı yerlerde yırtıklar meydana gelmiştir. Kilimin yıpranma nedeniyle değil bilinçli olarak kesildiği tespit edilmiştir.

Kilim, Çankırı yöresine aittir. Bu tür kilimler sedir üzerine serilir. Bu nedenle sedir kilimi olarak bilinir. Konar- göçerler de yüklerini sararlar. Bu nedenle yük kilimi diye de anılır.¹⁰

10 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 9

düz
dokuma
yağlılar

28

katalog

Yaygı olarak dokunmuş kilim örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 82+83x424 cm. ölçülerinde, iki şaklı (parçalı) olarak dokunmuştur. Atkı ve çözgüsü yündür. Eğri atkılı ve ilikli kilim teknikleri ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, devetüyü rengi, kırmızı, mor, siyah, turuncu, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemininde boyuna iki sıra halinde içleri elibelinde motifi ile süslü göbekler yer almaktadır. Elibelinde motifi içinde yarım ve tüm halde kurtağzı motifleri dokunmuştur. Göbekler arasında iki farklı biçimde kurtağzı motifleri yer almaktadır. Zemin kompozisyonu kalın bir kuşakla (bordür) çerçevelenmiştir. Kuşak üzerinde, iç içe yerleştirilmiş kurtağzı ve tarak motifleri yer almaktadır. Kuşak ve zemin arasındaki geçişi tarak motifleri sağlamaktadır. Kilimde renkler soluktur ve bazı yerlerde parçalanma ve yırtılmalar mevcuttur.

Kilim Çankırı yöresine aittir. Sedir (divan) kilimi olarak dokunmuştur. Benzer örnekleri yakın çevredeki Çorum, Yozgat, Kırşehir yörelerinde de görülür.¹¹

11 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 10

düz
dokuma
râygılar

30

katalog

Yaygı olarak dokunmuş kilim örneği, XX. yy. başlarına aittir. 102x305 cm. ölçülerindedir. Atkısı yün, çözgüsü siyah ve beyaz kırçılı yündür. Eğri atkılı ve ilikli kilim teknikleri ile dokunmuştur. Dokumada açık ve koyu kahverengi, beyaz, devetüyü rengi, kırmızı, sarı renkler görülmektedir. Dokuma zemininde altıgenlerin içine yerleştirilmiş kurtağzı motiflerinden oluşmuş küçük göbekler, dikey olarak birbirlerinin boşluklarına yerleştirilmiştir. Yerleştirme düzeninde sonsuzluk ilkesi dikkati çekmektedir. Zemin kompozisyonu kalın bir kuşakla (bordür) çerçevelenmiştir. Kuşak üzerinde zeminde kullanılan göbek motifi küçük ebatlarda sıralanmaktadır. Kuşak ve zemin arasındaki geçişi tarak motifleri sağlamaktadır. Kilimde renkler soluktur ve bazı yerlerde yırtıklar ve ezikler görülmektedir.

Kilim Çankırı yöresine aittir. Sedir kilimidir. Desen açısından Kayseri, Konya, Kırşehir, Yozgat, Çorum yöresinin özelliklerini taşır. Renk bakımından da yöreye özgü özellikler taşımaktadır.¹²

12 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 11

düz
dokuma
yağlılar

32

katalog

Yaygı olarak dokunmuş kilim örneği. XX. yy. ortalarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 162x305 cm. ölçülerindedir. Atkı ve çözgü ipi yündür. Eğri atkılı, eğri atkılı kontur ve ilikli kilim teknikleri ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, bordo, kırmızı, mavi, mor, siyah (yünün doğal rengi) ve yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemininde birbirini takip eden dört adet altıgen ve bunların içine kenarları basamaklandırılmış iç içe eşkenardörtgenler yerleştirilmiştir. Bu motifleri, çengel motifleri süslemektedir. Altıgen biçimli göbeklerin her iki yanında geometrik biçimlerin oluşturduğu stilize kuş motifleri görülmektedir. Zemini uzun kenarda tarak motifleri, kısa motiflerde ise zikzak motifleri sınırlamaktadır.

Çankırı yöresine aittir. Benzer örnekleri Kırşehir, Niğde, Nevşehir çevresinde de görülür.¹³

13 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 12

düz
dokuma
râygılar

34

Katalog

Yaygı olarak dokunmuş kilim örneği XX.yy. ortalarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 179x318 cm. ölçülerindedir. Atkı ve çözgüsü yündür. Eğri atkılı ve ilikli kilim teknikleri ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kırmızı, lacivert, siyah, vişne çürüğü rengi, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemininde altıgenlerin içine yerleştirilmiş, kenarları basamaklandırılmış iç içe eşkenardörtgenler bulunmaktadır. Bu motifleri, çengel motifleri süslemektedir. Bu motifler büyük göbekler oluşturmuş ve zemin üzerine dikey olarak birbirlerinin boşluklarına yerleştirilmiştir. Yerleştirme düzeninde sonsuzluk ilkesi dikkati çekmektedir. Kilimin bir kısa kenarında tarak motifli bir ince kuşak yer almaktadır. Dokumada renklerin soluk olduğu gözlenmektedir.

Çankırı yöresine aittir. Benzer özellikler Çorum, Yozgat, Kırşehir, Niğde, Nevşehir, Aksaray, Konya, Kayseri, Sivrihisar (Eskişehir), Afyon çevresinde de görülür. Zemin süslemesi bakımından geometrik desenli Anadolu Türk halı ve kilimlerinin (XVI-XVII. yy.) süslemelerine benzer.¹⁴

14 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 13

düz
dokuma
yağılar

36

Katalog

Yaygı olarak dokunmuş kilim örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 167x280 cm. ölçülerindedir. Atkısı yün, çözgüsü kıldır. Eğri atkılı ve ilikli kilim teknikleri ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kahverengi, kırmızı, mor, sarı ve yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemininde birbirini takip eden beş adet kenarları basamaklandırılmış ve iç içe yerleştirilmiş eşkenardörtgen biçimli büyük göbekler sıralanmıştır. Göbeklerin merkezinde bukağı motifleri vardır. Büyük göbeklerin boşluklarına daha aynı motiflerle küçük göbekler yerleştirilmiştir. Göbek motiflerinin her iki yanındaki boşluklar tarak ve kıvrım şekilli motifler ile doldurulmuştur. Zemini dikey kenarlarda tarak ve büyük çengel motifleri sınırlamaktadır. Kilimde soluk ve yırtıklar görülmektedir. Ayrıca kısa kenarının kesilerek dikişle temizlendiği tespit edilmiştir.

Çankırı yöresine aittir. Benzer örnekleri Çorum, Yozgat, Kayseri, Aksaray, Konya, Niğde, Kayseri, Sivrihisar (Eskişehir) ve Afyon yörelerinde de görülür. Desen düzenlemesi bakımından Osmanlı Dönemi geometrik desenli Anadolu Türk halı ve kilimlerine benzer.¹⁵

15 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 14

düz
dokuma
râygılar

38

katalog

Yaygı olarak amaçlı dokunmuş kilim örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 160x292 cm. ölçülerindedir. Atkı ve çözgüsü yündür. Eğri atkılı ve ilikli kilim teknikleri ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kırmızı, mavi, siyah, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemininde eşkenardörtgenlerin içine yerleştirilmiş kenarları basamaklandırılmış iç içe eşkenardörtgenler bulunmaktadır. Bu motifleri, çengel motifleri süslemektedir. Bu motifler büyük göbekler oluşturmuş ve zemin üzerine dikey olarak yerleştirilmiştir. Bu göbeklerin dış sınırlarında paralel olarak iki sıra halinde çengel motifleri görülmektedir. Yerleştirme düzeninde sonsuzluk ilkesi dikkati çekmektedir. Merkezde görülen düzenlemenin sağında ve solunda görülen boşluklarda iç içe kenarları basamaklandırılmış eşkenar dörtgenler görülmektedir. Kilim parça halindedir. Kilimin bir kısa kenarında el motifli ince bir kuşak yer almaktadır. Dokumada renklerin soluk olduğu ve bazı bölgelelerinin yıprandığı gözlenmiştir.

Çankırı yöresine aittir. Benzer örnekleri Çankırı, Konya, Çorum, Yozgat, Sivrihisar (Eskişehir), Afyon yörelerinde de görülür. Zemin süslemesi bakımından Osmanlı döneminde dokunan geometrik desenli Anadolu Türk kilimlerinin (XVI-XVII. yy.) geleneğini taşımaktadır.¹⁶

16 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 15

düz
dokuma
yağılar

40

Katalog

Yaygı olarak dokunmuş kilim örneği. XIX. yy. sonlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 59+71x376 cm. ölçülerindedir. Atkı ve çözgüsü yündür. Eğri atkılı, ilikli kilim ve eğri atkılı kontur teknikleri ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kırmızı, mor, turuncu, vişneçürüğü, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemininde elibelinde motifleri birbirlerinin boşluklarına yerleştirilmiş, ancak motiflerin renkleri değiştirilerek büyük göbek etkisi yaratılmıştır. Yerleştirme düzeninde sonsuzluk ilkesi dikkati çekmektedir. Kilimin sadece bir uzun kenarına kalın kuşak dokunmuştur. Bu kuşakta ise geniş zikzak kollar üzerine yaprak motifleri yerleştirilerek kompozisyon tamamlanmıştır. Kilimin iki kısa kenarında kalın zikzaklar arasında ters simetrik yapraklar yer almaktadır. Latin harfleriyle envanter numarası olduğu düşünülen "31" rakamı yer almaktadır. Dokumada renklerin soluk olduğu ve bazı bölgelerinin yırtık ve ezik olduğu görülmektedir.

Kilim Çankırı yöresine aittir. Muhtemelen iki şaklı iken birisi günümüze gelebilmiştir. Zemin süslemesi Ereğli (Konya), Kayseri, Niğde, Sivrihisar (Eskişehir), Van, Hakkari yöresinde de görülür. Zemin süslemesi bakımından hizalı eşkenar dörtgenlerin birleşerek büyük göbekler meydana gelmiş şekliyle Osmanlı Dönemi geometrik desenli halılarının (XVI-XVII. yy.) zemin süslemesine benzer.¹⁷

17 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 16

düz
dokuma
yağılar

42

katalog

Yaygı olarak dokunmuş kilim örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 162x295 cm. ölçülerindedir. Atkı ve çözgüsü yündür. Eğri atkılı kilim tekniği ile dokunmuştur. Dokumada gülkurusu, kırmızı, mavi, mor, turuncu, vişneçürüğü, siyah, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemininde iç içe yerleştirilmiş kenarları basamaklandırılmış eşkenar dörtgen biçimli göbekler birbirlerinin boşluklarına yerleştirilerek zemin doldurulmuştur. Kilimin kısa kenarlarında üçgen biçimli motiflerin yer aldığı ince kuşak yer almaktadır. Yerleştirme düzeninde sonsuzluk ilkesi dikkati çekmektedir. Dokumada renklerin soluk olduğu görülmektedir.

Çankırı yöresine aittir. Benzer örnekleri Çorum, Yozgat, Kayseri, Konya, Kırşehir, Mucur, Yozgat, Niğde, Aksaray civarında da görülür. Zeminin düzenlenmesi bakımından XVI. XVII. yy. geometrik desenli Anadolu Türk halılarının süsleme geleneğine sahiptir.¹⁸

18 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 17

düz
dokuma
râygılar

44

katalog

Yaygı olarak dokunmuş kilim örneği. XIX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde 87+88x530 cm. ölçülerindedir. Kilim iki şaklı (parça) olarak dokunmuştur. Atkısı yün, çözgüsü siyah-beyaz kırçılı yündür. Eğri atkılı kilim, ilikli kilim, eğri atkılı kontur, sarma kontur teknikleri ile dokunmuştur. Dokumada açık kırmızı, beyaz, bordo, kırmızı, lacivert, mavi, mor, siyah, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemininde altıgen formlu üç adet top, dikey olarak birbirini izlemektedir. Topların boşlukları yarım toparla doldurulmuştur. Topların içinde ise geometrik şekilli iç içe küçük topalar ve merkezde el motifi yer almaktadır. Topların birbiri ile bağlantı noktalarında dört adet pıtrak motifi görülmektedir. Merkezde yer alan topaların içlerinde düzenli olarak kurtağzı motifi yerleştirilmiştir. Kilimin uzun kenarlarında kurtağzı motifleri birbirlerine bitişik olarak yerleştirilmiştir. Kilimin kısa kenarlarında bir dar, bir geniş kuşak yer almaktadır. Dar kuşak üzerinde bukağı, geniş kuşak üzerinde zikzak kollar üzerinde yarım elibeline motifi görülmektedir. Dokumada renklerin soluk olduğu ve bazı bölgelerinin yırtık ve ezik olduğu tespit edilmiştir.

Çankırı yöresine aittir. Benzer örnekleri Çorum, Yozgat, Kayseri, Konya, Kırşehir, Aksaray, Niğde, Eskişehir, Afyon yörelerinde de görülür. Zeminde yer alan göbekler Yozgat civarında bayrak, Aksaray, Konya çevresinde top olarak bilinir. Kilimlerde üç toplu, dört toplu kilim gibi isimler alır.¹⁹

19 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 18

düz
dokuma
yağılar

46

katalog

Yaygı olarak okunmuş kilim örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde 100x176 cm. ölçülerindedir. Parça halinde korunmaktadır. Atkı ve çözgüsü yündür. İlikli kilim tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kırmızı, mor, turuncu, siyah, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemininde diyagonal olarak bölünmüş ve kenarları basamaklandırılmış eşkenar dörtgenler yer almaktadır. Bu alanların içlerinde bukağı, göz, tarak motifleri yer almaktadır. Yerleştirme düzeninde sonsuzluk ilkesi dikkati çekmektedir. Dokumada renklerin soluk olduğu, kilimin kısa kenarlarından kesilerek parçalandığı görülmektedir.

Çankırı, Çorum, Yozgat, Afyon, Uşak yöresine aittir. Benzer örnekleri söz edilen merkezlerle Konya, Uşak, Bergama (İzmir) yöresinde de dokunur. Günümüzde parçalanmış olarak umumiyetle de olsa sedir kilimi büyüklüğündedir. Süsleme bakımından Osmanlı Dönemi (XVI-XVII. yy) geometrik desenli Anadolu Türk halı ve kilimlerine benzer.²⁰

20 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 19

düz
dokuma
yağmalar

48

katalog

Yaygı olarak dokunmuş kilim örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 96x384 cm. ölçülerindedir. Kilimin tek şakı (parça) mevcuttur. Atkı ve çözgüsü yündür. İlikli ve eğri atkılı kilim teknikleri ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, devetüyü, kahverengi kırmızı, mavi, turuncu, sarı, siyah ve yeşil renkler görülmektedir. Dokumanın zemini dört adet kare formlu toplar ile oluşturulmuştur. Topların içerisinde zemin kare alanlara bölünmüş, merkezde ok ucu motifi, karenin dışında kalan alanlarda ise birbirini izleyen stilize çiçek motifleri yer almaktadır. Kare topların etrafı koçboynuzu motifleri ile sınırlandırılmıştır. Zemini üç kuşak çevrelemektedir. Kuşaklar üzerinde muska, kurtağzı, bukağı motifleri görülmektedir.

Kilim Yozgat yöresine aittir. Benzer örnekleri Çankırı ve Çorum çevresinde de dokunmaktadır. İki şaklı halinde olan ancak bugün tek şakı (parça) mevcut olan kilim, sedir kilimi şeklindedir. Aynı zamanda yük kilimi olarak da kullanılmaktadır. Benzer örnekleri Maraş, İslahiye, Hatay çevresinde de görülür. Zemin düzenlemesi bakımından XV-XVI. yy. Erken Osmanlı dönemi halılarının IV. Tipine benzer.²¹

21 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 20

düz
dokuma
yağmalar

50

katalog

Yük örtüsü olarak dokunmuş kilim örneği, XVIII- XIX. yy.'a aittir. Dikdörtgen şeklinde 70x397 cm. ölçülerindedir. Kilimin tek şakı (parça) mevcuttur. Atkı ve çözgüsü yündür. İlikli ve eğri atkılı kilim teknikleri ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kahverengi, kırmızı, mor, sarı, siyah, turuncu ve yeşil renkler görülmektedir. Dokumanın zemini enine kalın kuşaklara bölünmüştür. Kuşaklar üzerinde tarak motifleri ile sınırlandırılmış göbeklerin merkezlerinde yarım eşkenar dörtgenler yer almaktadır. Bu eşkenar dörtgenlerin içerisinde kıvrım motifleri bulunmaktadır. Zemin çeşitli geometrik motifler ile doldurulmuştur. Enine kuşaklar renk alternatifli olarak birbirini izlemektedir.

Çankırı yöresine aittir. Döneminde yük sarmak üzere (yük kilimi) kullanılan kilimde zemin dikdörtgen parçalara (farda) ayrılmıştır. İçleri ise, kenarları parmak desenleriyle kuşatılıp, eşkenardörtgenlerle süsüdür. Büyük oluşu bakımından duvar kilimi olarak ta kullanılmış olmalıdır.

Günümüzde örneğine ender rastlanan bu kilimlere yakın yöredeki Çorum, Yozgat, Kırşehir çevresinde de rastlamak mümkündür.²²

22 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 21

düz
dokuma
yağılar

52

katalog

Yük örtüsü olarak dokunmuş kilim örneği, XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde 88x375 cm. ölçülerindedir. Kilimin tek şakı (parça) mevcuttur. Atkı ve çözgüsü yündür. İlikli ve eğri atkılı kilim teknikleri ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kırmızı, kırmızı, mor, sarı, siyah vişneçürüğü ve yeşil renkler görülmektedir. Dokumanın zemininde üç küçük bir büyük olmak üzere tekrar eden dikdörtgen formlu toprak (göbek) yer almaktadır. Büyük toprakların içlerinde dört yarım halde kuş motifleri, küçük topraklarda ise düzenli olarak yerleştirilmiş göz motifleri yer almaktadır. Toprak zeminden tarak ve çengel motifleri ile ayrılmaktadır. Uzun kenarda üç kuşak yer almaktadır. Kuşaklar üzerinde zikzak kollar, muska ve göz motifleri yer almaktadır. Dokumanın renklerinin soluk olduğu ve yer yer yırtıkların olduğu tespit edilmiştir.

Çankırı yöresine aittir. Benzer örnekleri Çorum ve Yozgat çevresinde de bulmak mümkündür. Döneminde yük kilimi ve duvar kilimi olarak kullanılmış olmalıdır. Zemini süsleyen karelerden her birine farda denir. Farda sayısı arttıkça kilimin büyüklüğü de artar.

Zemin süslemesi bakımından XVI-XVII yy. geometrik desenli Anadolu Türk halılarının zemin süslemesi geleneğini devam ettirmektedir.²³

23 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 22

düz
dokuma
yağmalar

54

katalog

Yaygı olarak dokunmuş kilim örneği XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 74x344 cm. ölçülerindedir. Kilim iki şaklı (parça) olarak dokunmuş, bugün tek şakı mevcuttur. Atkı ve çözgüsü yün, siyah renkli atkıları ise kıldır. Eğri atkılı kilim, ilikli kilim, sarma kontur teknikleri ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kahverengi (yünün doğal rengi), kırmızı, mavi, mor, siyah, turuncu, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemininde altıgen formlu yarım halde göbekler sıralanmaktadır. Yarım göbekler birbirlerinin boşluklarına yerleştirilmiştir. Göbeklerin içlerinde geometrik motifler yer almaktadır. Dış sınırları çengellerle süslenmiştir. Uzun kenarda el motifleri renk alternatifli olarak sıralanmakta ve zemine tarak motifi ile bağlanmaktadır. Kısa kenarlarda ise bukağı motifleri yer almaktadır.

Çankırı yöresine aittir. Benzer örnekleri Çorum, Yozgat, Kırşehir, Aksaray, Niğde, Konya, Kayseri çevresinde de mevcuttur. Renklerinin koyuluğu bakımından Çankırı özellikleri taşır. Yörede hem yer sergisi hem de yük örtüsü olarak kullanılmaktadır.²⁴

24 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 23

düz
dokuma
yağmalar

56

katalog

Yaygı olarak dokunmuş kilim örneği XIX. yy. sonlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 89x435 cm. ölçülerindedir. İki şaklı (parça) olarak dokunmuş örneğin tek şakı mevcuttur. Atkı ve çözgüsü yündür. Eğri atkılı kilim, ilikli kilim, sarma kontur teknikleri ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, bordo, kırmızı, mavi, mor, sarı, turuncu, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemininde iç içe eşkenar dörtgen biçimli toprak vardır. Bu toprak kenarları taraklı üçgen biçimlere ayrılmış, üçgenlerin içlerinde eli belinde (insan), kurtağzı, motifleri sıralanmış, bazı sıralarda üçgen motiflerin içi boş bırakılmıştır. Zeminde göbeklerden kalan boşluklarda çeşitli biçimlerde kurtağzı motifleri ve küpe motifleri belli bir kompozisyonda görülmektedir. Zeminin dikey ve yatay kenarları el motiflerinin yer aldığı kuşakla çevrelenmiştir.

Çankırı, Çorum yöresine aittir. Benzer örnekleri Kırşehir, Yozgat çevresinde de görülür. Döneminde sedir kilimi ve yük kilimi (perde) olarak kullanılmıştır. Uzun kenarı süsleyen desenlerle, zemindeki eşkenardörtgenleri meydana getiren parmak motifleri Niğde, Aksaray, Konya yöresinde de görülür.²⁵

25 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 24

düz
dokuma
yağlılar

58

katalog

Yaygı olarak dokunmuş kilim örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 71x342 cm. ölçülerinde iki şaklı (parça) olarak dokunmuştur. Kilimin tek şakı mevcuttur. Atkı ve çözgüsü yündür. Eğri atkılı kilim ve ilikli kilim teknikleri ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, bordo, kahverengi, kırmızı, mor, sarı, turuncu, vişneçürüğü, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemininde yarım halde altıgen biçimli toprak karşılıklı olarak yerleştirilmiştir. Bu toprakların içi geometrik biçimli küçük göbekler ile doldurulmuş, boşlukları ise küpe ve kuş motifleri yerleştirilmiştir. Altıgen biçimli toprakların boşluklarında ise yer alan zeminde kıvrım kollar ve bereket, küpe motifleri yer almaktadır. Dokumanın uzun kenarı zeminden parmak motifleri ile ayrılmıştır. Dokumayı çevreleyen kuşak üzerinde stilize kuş motifleri yer almaktadır.

Çankırı yöresine aittir. Benzer örnekleri Çorum, Yozgat, Sivas, Kayseri, Konya, Niğde, Aksaray, Kırşehir çevresinde de görülür. Zemin süslemesi bakımından Osmanlı döneminde dokunan geometrik desenli Anadolu Türk halı ve kilimlerinin (XVI-XVII. yy.) süslemelerine benzer.²⁶

26 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 25

düz
dokuma
yağılar

60

katalog

Seccâde olarak dokunmuş kilim örneği XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 107x176 cm. ölçülerindedir. Atkı ve çözgüsyündür. İlikli ve iliksiz kilim teknikleri ile dokunmuştur. Dokumada kırmızı, mavi, mor, pembe, siyah, turuncu, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemininde üçgen biçimli sembolik bir mihrap yer almakta, mihrabın içinde karşılıklı yerleştirilmiş el motifleri bulunmaktadır. Mihrap motifinin iki yanı sembolik parmak biçimli sütuncelerle sınırlandırılmıştır. Mihrap içinde yer alan zeminde stilize hayat ağacı, bukağı ve akrep motifleri görülmektedir. Mihrap alanının dışında ise parmak motiflerine rastlanmaktadır. Seccâdenin ayaklık ve alınlık kısımlarında parmak motifleri ve ince yatay çubuklar yer almaktadır. Dokumanın saçakları örülerek temizlenmiştir.

Seccâde Çankırı yöresine aittir. Özellikle zemini süsleyen ve üst üste yerleştirilen mihrap şekli ve primitif görünümlü hayat ağacı benzeri süslemeler Yozgat, Çorum, Kırşehir ve Kayseri çevresinde görülen süslemelere benzemektedir. Parmak şekilleri ise Konya yöresi dokumalarını andırmaktadır.²⁷

27 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 26

düz
dokuma
yağmalar

62

katalog

Yaygı olarak dokunmuş kilim örneği XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 84+77x204 cm ölçülerinde iki şaklı (parça) olarak dokunmuştur. Atkı ve çözgüsü yündür. İlikli ve sarma kontur kilim teknikleri ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kırmızı, mavi, mor, sarı, siyah, turuncu, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemininde enine kuşaklar üzerinde altıgen formlar içinde akrep motifleri raport düzende yerleştirilmiştir. Zemini çevreleyen bir adet kuşak mevcuttur. Zeminle kuşağı tarak motifleri birbirinden ayırmaktadır. Kuşağın dikey kenarında el-tarak motifleri yatay kenarında koçboynuzu motifleri tekrar etmektedir. Renkler soluktur. Kilim parça halinde günümüze ulaşmış, zeminin bazı yerlerinde yırtıklar mevcuttur.

Çankırı, Çorum veya Yozgat yöresinde dokunmuş olmalıdır. Benzer örnekleri Kayseri ve Konya çevresinde de görülür. Özellikle uzun kenarlarında görülen tarak (el) motiflerinden dolayı anılan yörelerin örneğinin süslemelerindeki zevk bakımından da Çankırı yöresine benzemektedir.²⁸

28 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 27

düz
dokuma
yağılar

64

Katalog

Yaygı olarak dokunmuş kilim örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 117x174 cm. ölçülerindedir. Atkı ve çözgüsü yündür. İlikli ve eğri atkılı kilim, eğri atkılı kontur kilim teknikleri ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kahverengi, kırmızı, mavi, mor, sarı, turuncu, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemini enine üç kalın kuşağa bölünmüştür. Kuşaklar üzerinde basamaklandırılmış göbek biçiminde eşkenardörtgenler yer almaktadır. Bu alanların içleri ortadaki pıtrak, aşağı ve yukarıdaki ise iç içe eşkenardörtgenlerle doldurulmuştur. Kuşakların zemininde yarım eşkenardörtgenlerin içerisinde koçboynuzu ve diğer alanlarda ise akrep, göz ve bukağı motifleri yer almaktadır. Kuşaklar arasındaki bağlantıyı zik zak biçimli dar kuşaklar sağlamaktadır. Zemindeki düzenlemeyi dikey ve yatay olarak bir dar bir geniş kuşak sınırlamaktadır. Dikey dar kuşakta üçgen ve tarak motifleri birbiriyle bağlantılı olarak yer almaktadır. Dikey geniş kuşakta ise kurtağzı motifleri dokunmuştur. Yatay geniş kuşakta kırık çizgiler içerisine yerleştirilmiş yaprak, yatay dar kuşakta ise göz motifler yer almaktadır.

Çankırı veya Çekerek (Yozgat) yöresinde dokunmuş olmalıdır. Özellikle koyu renkleri bakımından (siyah) Çankırı özellikleri taşımaktadır. Zeminin üç farklı renkle verilmesi ise Çekerek dokumalarına benzemektedir.²⁹

29 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 28

düz
dokuma
yağılar

66

katalog

Yaygı olarak dokunmuş kilim örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 86+82x127 cm. ölçülerinde iki şaklı (parça) olarak dokunmuştur. Atkı ve çözgüsü yündür. İlikli, eğri atkılı ve sarma kontur kilim teknikleri ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kırmızı, mavi, mor, siyah, turuncu, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemininde enine kuşaklar üzerinde altıgen formlar içinde akrep motifleri raport düzende yerleştirilmiştir. Zemini çevreleyen bir adet kuşak mevcuttur. Zeminle kuşağı tarak motifleri birbirinden ayırmaktadır. Kuşağın dikey kenarında el-tarak motifleri yatay kenarında koçboynuzu motifleri tekrar etmektedir. Renkler soluktur. Kilim parça halinde günümüze ulaşmış ve zeminin bazı yerlerinde yırtıklar mevcuttur. Kısa kenardaki kuşak yıpranmadan dolayı yok olmuştur. Latin harfleriyle envanter numarası olduğu düşünülen “132” rakamı yer almaktadır.

Çankırı yöresine aittir. Benzer özellikleri Ereğli (Konya) yöresinde de görülür. Zeminde siyah kullanılan klasik Çankırı özelliğini taşır.³⁰

30 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 30

düz
dokuma
râygılar

68

Katalog

Yaygı olarak dokunmuş kilim örneği. XX. yy. ortalarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 170x300 cm. ölçülerindedir. Atkısı, çözgüsü ve desen ipi yündür. İliksiz kilim ve cicim teknikleri ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kırmızı, mavi, siyah, turuncu, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemini enine ince ve kalın kuşaklara bölünmüştür. İnce kuşaklarda herhangi bir desen bulunmamaktadır. Kalın kuşaklar üzerinde cicim tekniği ile atlamalı tekrarlarla bereket ve pıtrak motifleri yer almaktadır.

Çankırı yöresine aittir. İliksiz kilim dokuma üzerine cicim tekniği uygulanan ve bu bakımdan yakın çevredeki şehirlerle Anadolu'nun hemen her yerinde görülen özellikleri taşır.³¹

31 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 30

Düz
Dokuma
Yaygılar

70

Katalog

Yaygı olarak dokunmuş kilim örneği. XX. yy. ortalarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 98x176 cm. ölçülerindedir. Atkısı çözgüsü ve desen ipi yündür. İliksiz kilim ve cicim teknikleri ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kırmızı, mor, pembe, sarı, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemini enine ince ve kalın kuşaklara bölünmüştür. İnce kuşakların bazılarında cicim teknikli zikzak çizgiler (sıgır sidliği), kalın kuşaklarda ise düzensiz tekrarlarla bereket motifinin farklı formları yer almaktadır. Saçakları örülerek temizlenmiştir. Renkler soluktur.

Çankırı yöresinde dokunmuştur. Benzer örnekleri Çorum, Tokat, Yozgat, Kırşehir, Konya, Niğde, Nevşehir, Aksaray ve Kayseri yöresinde de görülür. Ancak siyah renk kullanımı Çankırı yöresine aittir.³²

32 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 31

düz
dokuma
râygılar

72

katalog

Yaygı olarak dokunmuş kilim örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 100x219 cm. ölçülerindedir. Atkısı kıl-tiftik, çözgüsü kıl, desen ipi yündür. İliksiz kilim ve cicim teknikleri ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kahverengi, kırmızı, turuncu, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemini enine ince kuşaklara bölünmüştür. Bu kuşakların üzerinde cicim tekniği ile pıtrak motifleri merkeze alınacak şekilde eşkenardörtgenler oluşturulmuştur. Kilimin kısa kenarları kuşakla sınırlandırılmıştır. Kuşak içerisine tarak motifleri yerleştirilmiştir.

Çankırı yöresine ait bir dokumadır. Yöreye özgü bir karakter taşır. Zeminin eşkenardörtgenlere bölünüşü XVI – XVII. yy. Osmanlı Dönemi geometrik desenli halıların zemin geleneğine benzer.³³

33 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 32

düz
dokuma
yağılar

74

Katalog

Yaygı olarak dokunmuş kilim örneği. XIX. yy.'a aittir. Dikdörtgen şeklinde 66x368 cm. ölçülerindedir. Atkı ve çözgüsü yündür. İliksiz kilim tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kahverengi, kırmızı renkler görülmektedir. Dokuma zemini enine ince ve kalın kuşaklara bölünmüştür. Kalın kuşaklar tek renk olarak, ince kuşaklar farklı renklerde dokunmuştur. Dokumanın üzerinde mühür ile arap harfleri kullanılarak “kengiri” ve “1822” ifadeleri ve envanter numarası olduğu düşünülen “628” rakamları yer almaktadır. Kilimin bazı kısımlarında ezikler mevcuttur.

Çankırı (Kengiri) ifadesinden yörede dokunduğu anlaşılmaktadır. Zemini kuşaklara bölünmesi ve iliksiz kilim tekniği ile dokunması bakımından Kayseri, Konya, Çorum, Yozgat yöresi dokumalarına benzemektedir.³⁴

34 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 33

düz
dokuma
yağılar

76

Katalog

Yaygı olarak dokunmuş kilim örneği. XIX. yy.'a aittir. Dikdörtgen şeklinde 110x180 cm. ölçülerindedir. Atkı ve çözgüsü yündür. İliksiz kilim ve cicim tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kırmızı, mavi, turuncu, yeşil renkleri görülmektedir. Dokuma zemini enine ince ve kalın kuşaklara bölünmüştür. Kalın kuşaklarda cicim teknikli pıtrak ve hayatağacı motifleri, ince kuşakların bazılarında ise zikzak biçimli ince şeritler (sığır sidiği) görülmektedir. Dokumanın arka yüzünde mühür ile arap harfleri kullanılarak "kengiri'de cami-i kebire ait" ifadesi ve envanter numarası olduğu düşünülen "148" rakamları yer almaktadır. Kilimin bazı kısımlarında ezikler mevcuttur.

Çankırı yöresine aittir. Üzerindeki Kengiri (Çankırı) ifadesi de bunu doğrulamaktadır. Benzer teknik ve zeminin kuşaklar halinde düzenlenmesi (tahta-çıbık) tüm İç Anadolu Bölgesi'ndeki dokuma merkezlerinde görülen bir özelliktir.³⁵

35 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 35

düz
dokuma
yağmalar

78

Katalog

Yaygı olarak dokunmuş kilim örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde 75+74x337 cm. ölçülerinde iki şaklı (parça) olarak dokunmuştur. Atkı ve çözgüsü yündür. İliksiz kilim tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kırmızı, mavi, turuncu, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemini enine ince ve kalın kuşaklara bölünmüştür. Kalın kuşaklar tek renk olarak, ince kuşaklar farklı renklerde dokunmuştur. Dokumanın üzerinde Latin harfleriyle envanter numarası olduğu düşünülen “220” rakamı yer almaktadır. Kilimin bazı kısımlarında ezikler ve yırtıklar mevcuttur.

Konya Kayseri, Niğde, Aksaray yörelerinde görülen iliksiz kilimlere benzemektedir. Anılan yörelerde bastırık (örtü) olarak kullanılmaktadır.³⁶

36 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 35

düz
dokuma
yağlılar

80

Katalog

Yaygı olarak dokunmuş kilim örneği. XX.yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde 77+78x328 cm. ölçülerinde ikişaklı (parça) olarak dokunmuştur. Atkı ve çözgüsü yündür. İliksiz kilim tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kırmızı, mavi, turuncu renkler görülmektedir. Dokuma zemini enine ince ve kalın kuşaklara bölünmüştür. Kalın kuşaklar tek renkli, ince kuşaklar farklı renklerde dokunmuştur.

Çankırı yöresine aittir. Çevre iller ile tüm İç Anadolu Bölgesi'nde görülen bir dokuma çeşididir.³⁷

düz
dokuma
yaygılar

81

37 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 36

düz
dokuma
yağlılar

82

Katalog

Yaygı olarak dokunmuş kilim örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde 149x398 cm. ölçülerindedir. Atkı ve çözgüsü yündür. İliksiz kilim tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kahverengi, kırmızı, mavi, mor, turuncu, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemini enine ince ve kalın kuşaklara bölünmüştür. Kuşaklarda düzensiz renk tekrarları mevcuttur. Bazı kuşaklar üzerinde cicim tekniği ile “S” kıvrımlar ve bereket motifleri yer almaktadır.

Çankırı yöresi dokumalarındandır. Çevre iller ile İç Anadolu Bölgesi’nde görülen bir dokuma türüdür.³⁸

38 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

2. CİCİM TEKNİKLİ ÖRNEKLER
Örnek No: 37

düz
dokuma
yağmalar

84

katalog

Çuval amaçlı dokunmuş cicim örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde 47+46x163 cm. ölçülerinde iki şaklı (parça) olarak dokunmuştur. Atkı ve çözgüsü kıl, desen ipi yündür. Beyaz renklerde ise pamuk iplik kullanılmıştır. Cicim tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kırmızı, mavi, sarı, siyah (kılın doğal rengi), vişneçürüğü renkleri görülmektedir. Dokuma zemini verrev hatlarla eşkenardörtgen alanlara bölünmüştür. Bu alanlar içinde geometrik motiflerle doldurulmuştur. Dokumanın kısa kenarında kuşaklar sınırlamaktadır. Bu kuşaklar üzerinde bereket motifleri yer almaktadır. Kalın kuşaklar üzerinde cicim tekniği ile atlamalı tekrarlarla bereket ve pıtrak motifleri yer almaktadır. Latin harfleriyle envanter numarası olduğu düşünülen "175" rakamı yer almaktadır. Çuval üzerinde yırtıklar ve ezikler mevcuttur.

Çankırı yöresine aittir. Desenlerin düzenlenmesi açısından XVI – XVII. yy. geometrik desenli Anadolu halı ve kilimlerinin geleneğine bağlıdır.³⁹

39 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 38

düz
dokuma
yağılar

86

katalog

Yaygı olarak dokunmuş cicim örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde 88x278 cm. ölçülerindedir. Atkı ve çözgüsü yündür. Cicim tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, devetüyü, kırmızı, mor, sarı, siyah, yeşil renkleri görülmektedir. Dokuma zemininde enine birbirine paralel zikzak hatlar ve bunların boşluklarına eşkenardörtgenler düzenli tekrarlar halinde yerleştirilmiştir. Eşkenardörtgenler bereket motifi şeklinde tasarlanmıştır. Dokumanın kısa kenarları saç bağı, elibeline motifleri ile doldurulmuş ince kuşakla çevrelenmiştir. Bazı kısımlarda yırtıklar ve yüzeyde ezikler mevcuttur.

Çankırı, Çorum, Yozgat yöresine aittir. Desenlerin düzenlenmesi Osmanlı Dönemi XVI – XVII. yy. geometrik desenli Anadolu halı ve kilimlerinin geleneğine bağlıdır.⁴⁰

40 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 39

düz
dokuma
yağılar

88

katalog

Yaygı olarak dokunmuş cicim örneği. XIX. yy.'a aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 104x197 cm. ölçülerindedir. Atkı ve çözgüsü kıl, desen ipi yündür. Cicim tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kırmızı, mavi, pembe, sarı, siyah (kılın doğal rengi), yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemini verev hatlarla bölünerek boşluklara eşkenar dörtgenler yerleştirilmiştir. Eşkenar dörtgenlerin içleri pıtrak motifleri ile doldurulmuştur. Dış hatları ise ok ucu motifleri ile sınırlandırılmıştır. Zemin kompozisyonunu bir adet kuşak çevrelemektedir. Kuşak içerisinde göz ve bereket motifleri yer almaktadır. Dokuma parça halinde korunmaktadır. Yaygının zemininde ezikler ve yırtıklar mevcuttur.

Çankırı yöresine aittir. Benzer örnekler Çorum, Yozgat, Sivas, Kırşehir, Konya, Kayseri yöresinde de görülür. Zemin süslemesi, Osmanlı Dönemi XVI – XVII. yy. geometrik desenli Anadolu - Türk halı ve kilimlerinin geleneğini sürdürmektedir.⁴¹

41 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 40

düz
dokuma
yağlılar

90

katalog

Yaygı olarak dokunmuş cicim örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde 92x409 cm. ölçülerinde iki şaklı (parça) olarak dokunmuştur. Dokumanın tek şakı mevcuttur. Atkı ve çözgüsü yün, beyaz renkli desen ipi pamuktur. İlikli, iliksiz kilim ve cicim tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kırmızı, lacivert, sarı, siyah, turuncu, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemini enine ince ve kalın kuşaklara ayrılmıştır. Kalın kuşaklar üzerinde büyük tarak motifleri dokunmuş, tarak motiflerinin içlerinde cicim teknikli bereket motifleri görülmektedir. İnce kuşaklarda ise cicim teknikli koçboynuzu ve bereket motifleri yer almaktadır. Dokumanın saçakları örülerek temizlenmiştir.

Çankırı yöresi dokumalarındandır. Siyah, lacivert ve beyaz gibi kontrast renkler dikkat çekicidir. Döneminde sedir ve yük kilimi (taşırma ve örtü) olarak kullanılmış olmalıdır.⁴²

42 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 41

düz
dokuma
yağılar

92

katalog

Yaygı olarak dokunmuş cicim örneği. XIX. yy.'a aittir. Dikdörtgen şeklinde 112x435 cm. ölçülerindedir. Dokumanın tek şakı mevcuttur. Atkısı, çözgüsü ve desen ipinde kıl ve yün karışık olarak kullanılmıştır. Cicim tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kırmızı, mavi (soluk), mor, sarı, siyah, turuncu, vişneçürüğü, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemini enine ince ve kalın kuşaklara ayrılmıştır. Kalın kuşaklardan merkezde olanı üzerine eşkenar dörtgen içerisinde bereket motifi yerleştirilmiştir. Eşkenar dörtgenin kenarlarını ok ucu motifleri sınırlamaktadır. Zemindeki boşluklara koçboynuzu ve s kıvrımlar yerleştirilmiştir. Kalın kuşakların içerisinde bereket ve koçboynuzu motifleri düzenli olarak tekrar etmekte, boşluklarında ise bereket ve s kıvrımlı motifler yer almaktadır. İnce kuşaklarda ise eşkenar dörtgenler içerisinde pıtrak ve göz motifleri bulunmaktadır. Dokuma zemini ince bir kuşakla çevrelenmektedir. Kuşak üzerinde muska motifleri sıralanmaktadır. Dokumada renkler soluk olup, yer, yer ezikler mevcuttur.

Çankırı yöresine ait bir dokumadır. Döneminde yük ve örtü kilimi olarak kullanılmış olmalıdır. Zeminin kuşaklar halinde düzenlenmesi ve geometrik desenlerle bezenmesi bakımından Çorum, Kırşehir, Kayseri ve Konya yöresi dokumalarına benzer.⁴³

43 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 42

düz
dokuma
râygılar

94

Katalog

Yaygı olarak dokunmuş cicim örneği. XX. yy.'a aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 87x37 cm. ölçülerindedir. Atkı ve çözgüsü yün, desen ipi, yün ve pamuktur. Cicim ve iliksiz kilim tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, bej, kırmızı, lacivert, mavi, mor, sarı, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemini enine ince ve kalın kuşaklara ayrılmıştır. Kalın kuşaklarda cicim tekniği ile bereket ve koçboynuzu motifleri atlamalı olarak birbirini tekrar etmektedir. İnce kuşaklarda ise iki renkli iliksiz kilim tekniği uygulanmıştır. Dokumada bazı kısımların tamir edildiği gözlenmiştir.

Çankırı yöresine aittir. Benzer desenler Kırşehir ve Kayseri yöresinde de görülür.⁴⁴

44 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 43

Düz
Dokuma
Yaygılar

96

Katalog

Yaygı olarak dokunmuş cicim örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 92+87x346 cm. ölçülerinde iki şaklı (parça) olarak dokunmuştur. Atkı ve çözgüsü yün, desen ipi yün ve pamuktur. Cicim ve iliksiz kilim tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kırmızı, mavi, turuncu, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemini enine ince ve kalın kuşaklara ayrılmıştır. Kalın kuşaklar üzerinde cicim tekniği ile küpe motifleri yer almaktadır. İnce kuşaklarda ise iki renkli iliksiz kilim tekniği uygulanmıştır.

Çankırı yöresine özgü bir dokumadır. Benzer özellikler Çorum ve Kırşehir çevresinde de görülür.⁴⁵

⁴⁵ Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 44

düz
dokuma
yağmalar

98

Katalog

Yaygı olarak dokunmuş cicim örneği. XX. yy. ortalarına aittir. Dikdörtgen şeklinde 89x328cm. ölçülerindedir. Atkısı ve desen ipi yün, çözgüsü kıldır. Cicim ve iliksiz kilim tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kırmızı, turuncu, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemini enine ince ve kalın kuşaklara ayrılmıştır. Kalın kuşaklar üzerinde bereket, pıtrak ve zikzak çizgiler (sığır sidiği) motifleri düzensiz tekrarlarla yer almaktadır. İnce kuşaklarda ise iki renkli iliksiz kilim tekniği uygulanmıştır. Dokuma "S" kıvrımlar yerleştirilerek tamamlanmıştır. Dokumada yırtık ve ezikler göze çarpmaktadır.

Çankırı veya Yozgat yöresine ait bir dokumadır. Yer sergisi ve yük örtüsü olarak kullanılmış olmalıdır. Süslemeleri Yozgat, Sivas, Kayseri, Konya yöresi dokumalarına benzemektedir.⁴⁶

46 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 45

düz
dokuma
yağılar

100

katalog

Çuval olarak dokunmuş cicim örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde 71x292 cm ölçülerindedir. Dokuma, dikilmemiş olarak muhafaza edilmektedir. Atkı ve çözgüsü yün, desen ipi yün ve pamuktur. Cicim ve iliksiz kilim tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kırmızı, mavi, mor, pembe, sarı, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemini enine kuşaklara ayrılmıştır. Kırmızı zeminli kuşaklar üzerinde pıtrak diğer kuşaklarda bereket motifleri yerleştirilmiştir. Dikildiğinde çuvalın tabanını oluşturacak kısım, beyaz renkli ve desensiz olarak dokunmuştur.

Çankırı yöresine aittir. Süslemeleri Yozgat, Sivas, Kayseri ve Konya yöresi dokumalarına benzemektedir.⁴⁷

47 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 46

Düz
Dokuma
Yaygılar

102

Katalog

Yaygı olarak dokunmuş cicim örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde 61x243 cm. ölçülerindedir. Atkısı, çözgüsü ve desen ipi yündür. Cicim ve iliksiz kilim tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kırmızı, mavi, sarı, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemini enine ince ve kalın kuşaklara ayrılmıştır. Kalın ve desenli kuşaklar dokumanın başlangıç ve bitiş kısmında yer almaktadır. Bu kuşaklardan merkezde ve daha kalın olanının içerisinde akrep, çengel, koçboynuzu motifleri, diğerlerinde s kıvrımlar, bereket ve çengel motifleri yerleştirilmiştir. Dar kuşaklar ise iki renkli iliksiz kilim tekniği ile dokunmuştur. Saçaklar örülerek temizlenmiştir.

Çankırı yöresine ait bir dokumadır. Yöresel özellik taşır. Sedir kelimi olarak kullanıldığı düşünülmektedir.⁴⁸

48 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 47

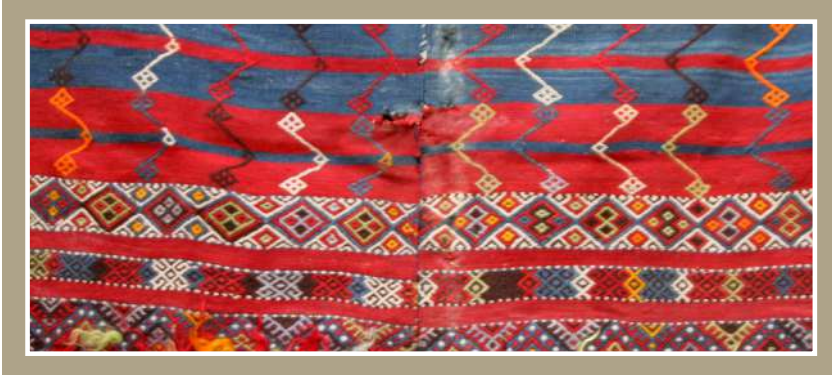

düz
dokuma
yağılar

104

katalog

Yaygı olarak dokunmuş cicim örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde 63+63x162 cm. ölçülerindedir. Atkısı, çözgüsü ve desen ipi yündür. Cicim ve iliksiz kilim tekniğiyle dokunmuştur. Dokumada beyaz, kahverengi, kırmızı, mavi, mor, sarı, turuncu, yeşil renkler görölmektedir. Dokuma zemini enine ince ve kalın kuşaklara ayrılmıştır. Yaygının başlangıç kısmı desenli olarak tasarlanmıştır. Bu desenler arasında koçboynuzu, bereket, göz ve muska desenleri bulunmaktadır. Yaygının diğer kısmında ise küpe motifleri seyrek halde görölmektedir. Yaygının bilinçli olarak kesilerek kullanıldığı görölmektedir. Dokumada yer, yer ezik ve yırtıklar bulunmaktadır.

Çankırı yöresine ait bir dokumadır. Yöresel özellikler gösterir.⁴⁹

49 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 48

düz
dokuma
yağılar

106

katalog

Yaygı olarak dokunmuş cicim örneği. XX. yy. ortalarına aittir. Dikdörtgen şeklinde 87x387 cm. ölçülerindedir. Atkısı, çözgüsü ve desen ipi yündür. Cicim, ilikli ve iliksiz kilim tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kırmızı, mavi, sarı, siyah, turuncu, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemini enine ince ve kalın kuşaklara ayrılmıştır. Kalın kuşaklar üzerinde pıtrak, bereket, s kıvrım, göz, tarak, saç bağı ve bukağı motifleri düzensiz olarak tekrarlanmaktadır. İnce kuşaklar ise desensiz olarak iliksiz kilim tekniğinde dokunmuştur. Dokumanın tamir edildiği görülmüştür.

Çankırı yöresine aittir. Çorum, Yozgat, Kırşehir, Kayseri ve Konya yöresinde de görülmektedir.⁵⁰

50 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 49

düz
dokuma
yağılar

108

katalog

Yaygı olarak dokunmuş cicim örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde 88+82x310 cm. ölçülerinde iki şaklı (parça) olarak dokunmuştur. Atkısı, çözgüsü ve desen ipi yündür. Cicim ve iliksiz kilim tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kahverengi, kırmızı, lacivert, mavi, pembe, sarı, turuncu, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemini enine ince ve kalın kuşaklara ayrılmıştır. Kalın kuşaklar üzerinde pıtrak, bereket ve çengel motifleri düzensiz olarak tekrarlanmaktadır. İnce kuşaklar ise desensiz olarak iliksiz kilim tekniğinde dokunmuştur. Dokumada renkler soluk, bazı kısımlar yırtıktır. Saçaklar örülerek temizlenmiştir.

Çankırı yöresine aittir. Çorum, Sivas, Kayseri, Konya gibi çevre illerde de görülür.⁵¹

51 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 50

düz
dokuma
yağılar

II O

Katalog

Yaygı olarak dokunmuş cicim örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde 158x302 cm. ölçülerindedir. Atkısı, çözgüsü ve desen ipi yündür. Cicim ve iliksiz kilim tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kahverengi, kırmızı, lacivert, mavi, sarı, turuncu, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemini enine kuşaklara ayrılmıştır. Bazı kuşaklar üzerinde cicim teknikli koçboynuzu, bereket, hayat ağacı, çengel motifleri ve üçgenler düzensiz olarak tekrarlanmaktadır. Diğer kuşaklar ise desensiz olarak iliksiz kilim tekniğinde dokunmuştur. Dokumada renkler soluk, bazı kısımlar yırtıktır.

Çankırı yöresine aittir. Benzer örnekleri Yozgat, Çorum ve Sivas çevresinde de görülür.⁵²

52 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 51

düz
dokuma
yağılar

112

katalog

Yaygı olarak dokunmuş cicim örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde 147x294 cm. ölçülerindedir. Atkısı, çözgüsü ve desen ipi yündür. Cicim ve iliksiz kilim tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kırmızı, mor, sarı, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemini enine ince ve kalın kuşaklara ayrılmıştır. Bazı kuşaklar üzerinde cicim teknikli koçboynuzu, bereket, çengel motifleri düzensiz olarak tekrarlanmaktadır. Diğer kuşaklar ise desensiz olarak iliksiz kilim tekniğinde dokunmuştur. Dokumada renkler soluktur. Dokuma üzerinde "H. 1217" olduğu düşünülen kitabe mevcuttur.

Çankırı yöresine aittir. Yakın çevrede Çorum, Yozgat Sivas gibi yörelerde de görülür.⁵³

53 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 52

Düz
Dokuma
Yaygılar

114

Katalog

Heybe olarak dokunmuş cicim örneği. XX. yy. ortalarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 47x45+37+47 cm. ölçülerindedir. Atkısı, çözgüsü ve desen ipi yündür. Cicim ve iliksiz kilim tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kırmızı, mor, pembe, sarı, siyah, turuncu, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemini enine kuşaklara ayrılmıştır. Heybe gözleri üzerindeki kuşaklar üzerinde cicim teknikli bereket ve göz motifleri ile zikzak çizgiler yer almaktadır. Heybe askısındaki enine kuşaklarda ise zikzak çizgiler bulunmaktadır.

Çankırı yöresine aittir. Desen ve şekil açısından Kayseri, Sivas, Yozgat, Çorum illerinde de görülür.⁵⁴

54 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 53

düz
dokuma
yağılar

116

Katalog

Heybe olarak dokunmuş cicim örneği. XX. yy. ortalarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 47x58+40+56 cm. ölçülerindedir. Atkısı, çözgüsü ve desen ipi yündür. Cicim ve iliksiz kilim tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kırmızı, mor, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemininde heybe gözleri üzerindeki kısımlar dikine zikzak çizgilerle ayrılmış, boşluklara bereket motifleri yerleştirilmiştir. Heybe gözlerinin açık kısımlarındaki alanlarda geometrik motifler görülmektedir. Heybenin askı kısmında ise alan kuşaklara bölünmüş, bazı kuşaklara bereket motifleri yerleştirilmiştir.

Çankırı yöresine aittir. Kayseri, Sivas, Çorum gibi dokuma merkezlerinde de görülür.⁵⁵

55 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 54

düz
dokuma
yağlılar

118

katalog

Yaygı olarak dokunmuş cicim örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 35+33+36+36x181 cm. ölçülerinde dört şaklı (parça) olarak dokunmuştur. Atkısı ve çözgüsü yün ve kıldır. Çözgü ipi ile desenlenen cicim tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kırmızı, mor, sarı, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemini boyuna çubuklu olarak dokunmuştur. Dokumada renkler soluktur, yırtık ve ezikler görülmektedir.

Çankırı yöresine aittir. Çulfalık denilen tezgâhlarda üretilen dar ve uzun parçalardan her biri yan yana getirilerek dikilir ve kilim şeklinde yere serilir. Halk arasında "cicim" veya "çalma" diye de bilinen örnekleri Yozgat ve Çorum çevresinde de görülür. Benzer teknik Konya civarında "yöreme", Karadeniz Bölgesi'nde "dastar" veya "çul" adıyla tanınır.⁵⁶

56 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 55

düz
dokuma
yağılar

120

katalog

Perde olarak dokunmuş cicim örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 44+34+36+x271 cm. ölçülerinde üç şaklı (parça) olarak dokunmuştur. Atkısı ve çözgüsü yündür. Çözgü ipi ile desenlenen cicim tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kırmızı, mavi, siyah, turuncu, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemini boyuna çubuklu olarak dokunmuştur. Çubuklardan bazılarında çengel motifleri göze çarpmaktadır. Başlangıç ve bitişinde üçer sıra çaputlarla bağlama yapıldığı görülmektedir.

Çulfalık tezgâhta üretilen bu dokumalara halk arasında “çulfalık” denir. Çözgü yüzlü cicim tekniğine sahiptir. Yakın çevrede Yozgat, Çorum, Konya, Aksaray yöresinde de görülür. Ayrıca tüm Karadeniz ve Doğu Anadolu Bölgesi’nde yaygındır.⁵⁷

57 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 56

düz
dokuma
yağgılar

122

katalog

Perde olarak dokunmuş cicim örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 45+47+46x236 cm. ölçülerinde üç şaklı (parça) olarak dokunmuştur. Atkısı ve çözgüsü yün ve pamuktur. Çözgü ipi ile desenlenen cicim tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, devetüyü, kırmızı, mavi, mor, siyah, turuncu, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemini boyuna çubuklu olarak dokunmuştur. Çubuklar üzerinde yün ipliklerle düğüm atılarak püsküller oluşturulmuştur. Bu püsküller renk düzenlemesine bağlı olarak geometrik biçimler oluşturmaktadır.

Çankırı yöresine ait bu dokuma Yozgat civarında "cicim" veya dokunduğu tezgâhtan dolayı "çulfalık" diye adlandırılır. Konya yöresinde "yöreme" veya "çırpı" diye bilinir. Benzer teknik Karadeniz Bölgesi ve Doğu ve Orta Anadolu Bölgesi'nde de yaygındır. Özellikle sıra aralarına renkli çaput bağlanması şekliyle halen Yozgat ve Konya yöresinde yaşamaya devam etmektedir.⁵⁸

58 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

3. ZİLİ TEKNİKLİ ÖRNEKLER
Örnek No: 57

düz
dokuma
râygılar

124

katalog

Yaygı olarak dokunmuş zili örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 85+79x241 cm. ölçülerinde iki şaklı (parça) olarak dokunmuştur. Atsı, çözgüsü ve desen ipi, yün ve pamuktur. Zili tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kahverengi, kırmızı, mavi, mor, pembe, turuncu, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemini birbiriyle bağlantılı koçboynuzu motifleriyle doldurulmuştur. Bunların arasında kalan boşluklarda çengel motifi yer almaktadır. Dokumanın üç kenarı kalın kuşakla çevrelenmiştir. Bu kalın kuşaklar üzerinde göz ve bereket motifleri görülmektedir. İki kısa kenarda yer alan ince kuşaklarda ise saçbağı ve koçboynuzu motifleri vardır.

Kayseri veya Konya yöresine aittir. Taşınma yoluyla gelen bu örnekler, Konya (Karapınar) ve Aksaray civarında da görülür.⁵⁹

59 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 58

düz
dokuma
yağlılar

126

katalog

Yaygı olarak dokunmuş zili örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 127x186 cm. ölçülerindedir. Atkısı, çözgüsü kıl, desen ipi yündür. Zili tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kırmızı, mavi, sarı, siyah, turuncu, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemini birbiriyle bağlantılı koçboynuzu motifleriyle doldurulmuştur. Bunların arasında kalan boşluklarda çengel ve pıtrak motifi yer almaktadır. Dokumanın iki uzun kenarındaki kuşakta çengel, iki kısa kenarındaki kuşakta saç bağı ve koçboynuzu motifleri vardır.

Kayseri, Konya yöresine aittir. Adana, Mersin yörelerinden, Saruz (Kayseri), Andırın (Maraş)'a kadar geniş bir alanda görülür. Taşınma yoluyla bu bölgelere kadar gelmiş olmalıdır.⁶⁰

60 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 59

düz
dokuma
râygılar

128

katalog

Yaygı olarak dokunmuş zili örneği. XX. yy. ortalarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 88x155 cm. ölçülerindedir. Atkısı, çözgüsü kıl, desen ipi yündür. Zili tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kırmızı, mavi, siyah, turuncu renkler görülmektedir. Dokuma zemini altıgenlere ayrılarak bunların içerisi merkezinde göz motifi bulunan yıldız motifleri ile doldurulmuştur. Dokumanın iki uzun kenarındaki kuşakta verev çizgiler, iki kısa kenarında bereket motifleri yer almaktadır.

Çankırı yöresine aittir. Ancak Çorum, Afyon ve Uşak yörelerinin etkileri hakimdir. Adı geçen bölgelerde “öğretmen zili” adıyla tanınır. Fitilli zili tekniğiyle dokunan bu örneğin zemin süslemesi XVI-XVII, yy. Osmanlı Dönemi geometrik desenli Anadolu halı ve kilimlerinin süsleme geleneğine sahiptir.⁶¹

61 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

4. SUMAK TEKNİKLI ÖRNEKLER
Örnek No: 60

düz
dokuma
yağılar

130

katalog

Çuval olarak dokunmuş sumak örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 110x175 cm. ölçülerindedir. Atkısı, çözgüsü ve desen ipi yün ve kıldır. Balıksırtı, alternatif sumak ve iliksiz kilim tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kırmızı, mavi, siyah, turuncu, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemini enine kuşaklara bölünmüştür. Merkezde yer alan kuşaklar içerisine sumak tekniği ile tarak, koçboynuzu, ok ucu, göz motifleri belli bir kompozisyonda yerleştirilmiştir. Bu düzenleme zeminde “s” kıvrımlı motifli hatlarla ayrılmıştır. Çuval dikilmemiş olarak muhafaza edilmektedir.

Çankırı yöresine aittir. Özellikle sumak kısmı yöreye özgü bir karakter taşımaktadır.⁶²

62 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 61

düz
dokuma
yağmalar

132

katalog

Çuval olarak dokunmuş sumak örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 126x158 cm. ölçülerindedir. Atkısı, çözgüsü ve desen ipi yündür. Alternatif sumak ve iliksiz kilim tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kırmızı, sarı, siyah (ipliğin doğal rengi), turuncu, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemini enine kuşaklara bölünmüştür. Merkezde yer alan kuşaklar içerisine sumak tekniği ile koçboynuzu motifi belli bir kompozisyonda yerleştirilmiştir. Bu düzenleme zeminde “s” kıvrımlı motifli hatlarla ayrılmıştır. Çuval dikilmemiş olarak muhafaza edilmektedir.

Çankırı yöresine aittir. Sumak kısmı yöreye özgü bir desene sahiptir. Benzer özellikler Kayseri, Konya Sivrihisar, Afyon ve Uşak yöresinin izlerini taşımaktadır.⁶³

63 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 62

düz
dokuma
yağlılar

134

katalog

Çuval olarak dokunmuş sumak örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 118x163 cm. ölçülerindedir. Atkısı, çözgüsü ve desen ipi yün ve pamuktur. Balıksırtı, alternatif sumak ve iliksiz kilim teknikleri ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, bordo, kırmızı, mor, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemini enine kuşaklara bölünmüştür. Merkezde yer alan kuşaklar içerisine sumak tekniği ile tarak, koçboynuzu, ok ucu, göz motifleri belli bir kompozisyonda yerleştirilmiştir. Bu düzenleme zeminde “s” kıvrımlı motifli hatlarla ayrılmıştır. Çuval dikilmemiş olarak muhafaza edilmektedir. Zemin üzerinde yırtık ve ezikler vardır.

Çankırı yöresine aittir. Sumak ve kilimli bölümleri yöreye özgü bir karaktere sahiptir.⁶⁴

64 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

Örnek No: 63

düz
dokuma
yağılar

136

katalog

Çuval olarak dokunmuş sumak örneği. XX. yy. başlarına aittir. Dikdörtgen şeklinde ve 76x240 cm. ölçülerindedir. Atkısı, çözgüsü ve desen ipi yün ve pamuktur. Alternatif sumak ve iliksiz kilim tekniği ile dokunmuştur. Dokumada beyaz, kırmızı, mavi, siyah, turuncu, yeşil renkler görülmektedir. Dokuma zemini enine ince ve kalın kuşaklara bölünmüştür. Kalın kuşaklar içerisine sumak tekniği ile muska, akrep, göz, koçboynuzu, ok bereket motifleri düzensiz tekrarlarla doldurulmuştur. İnce kuşaklar ise iki renkli ve desensiz olarak dokunmuştur. Çuval dikilmemiş olarak muhafaza edilmektedir. Bazı yerlerde yırtık ve ezikler bulunmaktadır.

Çankırı yöresine aittir. Benzer örnekleri Çorum, Yozgat, Sivas, Kayseri gibi çevre illerde de görülmektedir. Ancak renk ve süsleme açısından yöresel bir özelliğe sahiptir.⁶⁵

65 Prof. Dr. Bekir Deniz ile 10.03.2009 tarihinde yapılan görüşmeden elde edilen bilgilere göre.

5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Çankırı il merkezinde geçmişin izlerini taşıyan zengin bir kültür birikimi gözlenmektedir. Çankırı Belediyesi'nin girişimleriyle kurulan Dr. Rıfki Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezinin bu kültür birikiminin somut ifadesi olan etnoğrafik eserleri koruma bilinci, diğer Anadolu şehirlerinin de ihtiyaç duyabileceği bir örnektir. Araştırma merkezinde bulunan el dokumalarına bakıldığında, yöre kültürünün İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan Konya, Kırşehir, Çorum, Niğde, Nevşehir, Kayseri, Aksaray, Sivas, Yozgat, Ankara gibi iller ile ortak özellik gösterdiği söylenebilir.

Katalog kapsamına alınan el dokuma örneklerine bakıldığında, çoğunlukla **yaygı** olmak üzere **seccade**, **heybe**, **sedir kilimi**, **perde** ve **çuval** gibi türlerin bulunduğu görülmektedir. Bu türlerin Anadolu Türk dokuma sanatı içerisinde yaygın olarak yer aldığı bilinmektedir. Örnekler kullanıldığı yerlerde incelenmediğinden, teşhirde yer alan dokumaların türlerinin tespiti dokumanın genel ebatları, formu ve teknik özellikleri dikkate alınarak yapılmıştır. Katalogda yer alan **sedir kilimi**, sivil mimaride ev tefrişinde sıkça rastlanan, tahtadan veya topraktan yapılmış, oturmak veya yatmak üzere hazırlanmış sedir isimli bölüm üzerine sermek üzere dokunmuştur. Geleneksel yaşantıda evlerde yorgan ve yatakların üst üste dizildiği yüklüklerin önüne gerilen örtüler, **perde** şeklinde gerilerek kullanılır. Katalogda bu amaçla dokunmuş örneğe rastlanmıştır. Bazı **çuval** örneklerinin ise kullanım amacının dışında dikilmeden yaygı olarak kullanıldığı düşünülmektedir.

Kataloga alınan dokumaların hammadde, motif – kompozisyon, renk özellikleri ve bugünkü durumları dikkate alınarak dönemlerine ilişkin saptamalar yapılmaya çalışılmıştır. Buna göre katalogda yer alan örneklerin çoğunluğunun XIX. ve XX. yy. ait olduğu düşünülmektedir. Mevcut örneklerin süslemeleri ise Osmanlı dönemi, XVI.-XVII. yy. geometrik desenli Anadolu Türk Halı ve kilimlerinin geleneğini devam ettirmektedir. Aynı zamanda bazı dokumalar üzerinde görülen arap harfleri kullanılarak oluşturulan ifade ve rakamların, envanter numarası olabileceği gibi, tarihlendirme konusunda da fikir verebileceği söylenebilir.

İncelenen örneklerin kullanım özelliği ve ebatlarına bağlı olarak dikkörtgen şeklinde dokunduğu saptanmıştır. Bazı örnekler iki ve daha fazla şaklı (parça) dır. Araştırma merkezinde koruma altına alınan iki şaklı (parçalı) kilimlerin benzerleri Çankırı'nın ilçesi Kurşunlu'da da görülmektedir⁶⁶.

Katalogda yer alan örneklerin çoğunluğunun atkı, çözgü ve desen ipliklerinde yün kullanıldığı, bazılarında çözgülerin tamamen kıl olduğu, bazılarında çözgü ve atkının tamamen kıl olduğu, bazılarında ise çözgü ve atkıda kıl ve yün malzemenin karışık olarak kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca bazı örneklerin beyaz renkli desen ipliklerinde

66 ÇELİK, A., vd., "İç Anadolu Bölgesi'ndeki Geleneksel El Dokuma Merkezleri İle Eş Zamanlı Varlığını Sürdüren Bir Yöre: Kurşunlu (Çankırı)," **Çankırı Araştırmaları Dergisi**, S:2, Ağustos, Çankırı,2007, s:265-273.

pamuk ipliğin kullanıldığına rastlanmıştır. Az sayıda örnekte ise çözgünün tamamen pamuk olduğu görülmektedir.

İncelenen dokuma örneklerin teknik özelliklerine bakıldığında, kilim, cicim, zili ve sumak tekniklerinin kullanıldığı görülmektedir. Kilim örnekleri incelendiğinde, ilikli, iliksiz, eğri atkılı, eğri atkılı konturlu, sarma konturlu kilim tekniklerinin kullanıldığı saptanmıştır. Çubuklu kilimlerin bazılarının sadece iliksiz kilim tekniği kullanılarak enine kuşaklarla dokunduğu, bazılarında bu kuşaklar üzerine cicim tekniği ile bezemeler yapıldığı görülmüştür. Çoğunlukla kilim teknikli dokumalarda desen özelliğinden dolayı tekniklerin çeşitlendiği ve birkaç tekniğin bir arada kullanıldığı görülmüştür. Cicim tekniği ile dokunmuş örneklerde ise desen özelliğinden dolayı cicim tekniğinin zemini tamamen kapatacak şekilde ya da seyrek olarak kullanıldığı saptanmıştır. Cicim tekniği ile dokunan örneklerin bir grubunun çözgü ipi ile desenlenen cicim olduğu, cicim-dasdar v.b. dokumaların ise atkı yüzlü cicim tekniği ile dokunduğu tespit edilmiştir. Çözgü ipliyle desenlenen cicimler boyuna çizgili (çibıklı) kompozisyon düzeninde görülür. Bazen desen, çözgü iplerinin sıralanışı ve hareketleri ile sağlanır. Bu nedenle çoğunlukla boyuna çizgili veya basit geometrik şekillerle desenler meydana getirilir. Bir grup çözgü ipliyle desenlenen cicim üzerinde ise renkli iplik ve renkli kumaş parçaları ile çözgüler üzerine düğüm atılmak suretiyle süslemeler yapıldığı görülmüştür. Çözgü ipliyle desenlenen cicimler, ince şaklardan ve çok parçalı olarak hazırlanır. Çözgü ipi ile desenlenen cicim örneklerine Konya yöresinde “çırpı”, “sofra”, “göklü” gibi isimler verilerek bunların yer yaygısı, duvar örtüsü, at çulu, perde gibi amaçlarla kullanıldığı bilinmektedir⁶⁷. Aynı dokumalar Karadeniz Bölgesi’nde **dasdar**, Toroslar Bölgesi’nde **kondü** v.b. isimlerle bilinir. Sumak teknikli örneklerin tamamının çuval olarak dokunduğu tespit edilmiştir. Sumak tekniğinin, balıksırtı sumak ve alternatif sumak olarak çeşitlendiği gözlenmiştir.

İncelenen örneklerde kullanılan renklere bakıldığında beyaz, bej, bordo, devetüyü, hardal sarısı, kahverengi, kırmızı, lacivert, mavi, mor, sarı, siyah, turuncu, pembe, vişneçürüğü ve yeşil renklerin tonları ile birlikte kullanıldığı görülmüştür. Beyaz, siyah ve kahverenginin bazı örneklerde yünün doğal rengi olarak tercih edildiği görülmüştür. İncelenen örneklerde en çok beyaz, kırmızı ve yeşil renkler ve tonları göze çarpmaktadır. Bazı örneklerde bu renklerin zamanın etkisiyle solduğu tespit edilmiştir.

Katalogda yer alan kilim örneklerinin kompozisyon düzenleri incelendiğinde, çoğunlukla zeminde top ve göbek motiflerinin yerleştirilmiş olduğu ve bunun bir ya da daha fazla sayıda kuşakla çevrelendiği görülmüştür. Bazı örneklerde ise bu göbek motiflerinin enine kalın kuşaklar üzerine yerleştirildiği saptanmıştır. Bazılarının ise birbirlerinin boşluklarına yerleştirilerek zemini doldurduğu görülmüştür. Bu toprak ve kuşaklar içerisinde ise geometrik formda ve Anadolu düz dokumalarında görülen geleneksel motiflere rastlanmıştır.

67 HİDAYETOĞLU, H.M., *Konya Yöresi Düz Dokuma Yaygıları (Kilim, Cicim, Zili, Sumak)*, S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü basılamamış doktora tezi, Konya, 2007, s.262.

Bu kompozisyon düzeninin İç Anadolu bölgesindeki diğer şehirlerde de yaygın olduğu görülmektedir. Aksaray, Kırşehir, Konya, Çorum, Yozgat, Sivas gibi yörelerde bu tür top ve göbekli dokumalara **farda**, bu tür dokumalara da **fardalı kilim** denilmektedir⁶⁸.

İncelenen kilimlerin merkezinde tek ve çift yönlü mihrap düzenine rastlanmıştır. Mihrap nişlerinin genellikle üçgen biçiminde şekillendiği söylenebilir. Çift yönlü **mihraplı** kompozisyonlu kilim örneklerinde, merkezdeki eşkenardörtgen göbek kompozisyonu, XV.-XVI. yy. Erken Osmanlı Devri Halılarının II. ve IV. grubu ile benzerlik göstermektedir⁶⁹. Çankırı yöresinde tespit edilen mihraplı kompozisyon düzenlemelerine, Konya civarında Ereğli, Kadınhanı, Karapınar, Ilgın, Akşehir, Lâdik, Obruk, Doğanhisar gibi bölgelerde de sıklıkla rastlanmaktadır. Bu mihrap motifinin mezar taşlarına da benzetilerek tasarlandığı ve böylece de kişiye ölümü hatırlatan bir simge olduğu düşünülmektedir. Bazı örneklerde yer alan kuş, ibrik, hayat ağacı gibi motiflerin sembolik anlamlar taşıdığı bilinmektedir.

İncelenen bazı kilimlerin iliksiz kilim tekniği ile dokunmuş olduğu ve Anadolu'nun pek çok yerinde "**çul**", "**palaz**" gibi isimlerle bilinen yaygıların örnekleri olduğu görülmektedir. Bu örneklerin halk arasında diğer desenli kilimler gibi çok kıymetli sayılmayıp, daha çok günlük yaşamda çok amaçlı olarak kullanıldığı bilinmektedir. Bu yaygılarda çoğunlukla kalitesiz ve atık malzemeler kullanılmıştır. Bu örnekler çoğunlukla enine kuşaklara ayrılmış kompozisyon düzeninde dokunmuştur. Bu kuşaklar bazen cicim tekniği ile oluşturulmuş motiflerle doldurulmuştur.

Katalogda yer alan cicim örneklerinin kompozisyon düzenlerine bakıldığında, göbek ve top motiflerinin birbirilerinin boşluklarına gelecek şekilde yerleştirildiği ve zeminin enine kuşaklara bölündüğü saptanmıştır. Bazı örneklerde enine kuşakların yoğun olarak cicim tekniği ile doldurulduğu, bazı örneklerde ise desensiz olarak çıkıklar halinde bırakıldığı tespit edilmiştir. İncelenen cicim örneklerinde enine çizgili (çıbıklı) olarak düzenlenen dokumalar, Batı Anadolu Bölgesi, Çanakkale Kozak yaylası Yunddağ yöresinde (Bergama-İzmir) **meldin dokumalar** (sofra örtüsü)⁷⁰ olarak bilinir. Bu dokumalara Konya civarında Çumra, Sızma, Kadınhanı, Karapınar'da rastlanır⁷¹. Araştırma kapsamında rastlanan çözgü ipi ile desenlenen cicimler ise Konya civarında Ovakavağı, Karadığın, Sızma, Küçükmuhsine yörelerinde, yük örtüsü ve heybe şeklinde dokunarak kullanılmaktadır. Bu yörelerde **yöreme** adı verilen yer tezgâhlarında dokunan bu yaygılara **göklü, çırpı, sofra gibi yöresel** adlar verilir⁷². Ayrıca Karadeniz bölgesinde özellikle

68 DENİZ, B., "Kırşehir Halıları" *Arkeoloji-Sanat Tarihi Dergisi*, E.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, S.III, İzmir, 1984, S.25-81, DENİZ, B., *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları*, Ankara, 2000, s.126-142.

69 DENİZ, B., "Osmanlı Dönemi Halı ve Düz Dokuma Yaygıları", *Türkler*, Yeni Türkiye Yayınları, C.12, Ankara, 2002, s.385-403.

70 DENİZ, B., *Ayvacak (Çanakkale) Yöresi Düz Dokuma Yaygıları*, Ankara, 1998, s.130-134.

71 HİDAYETOĞLU, H.M., *Konya Yöresi Düz Dokuma Yaygıları (Kilim, Cicim, Zili, Sumak)*, S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü basılamamış doktora tezi, Konya, 2007, s.134-139.

72 HİDAYETOĞLU, H.M., "Konya Yöresinde Yer Tezgahına Son Örnek:Yöreme", *VIII. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi*, Gaziantep, 26-30 Haziran 2006,

Ordu, Giresun ve Çarşamba çevresinde **dastar** adı ile bilinen dokumalar, **çatma** adı verilen basit üçayaklı tezgâhlarda dokunur⁷³. Çözüğü ipi ile desenlenen dokumalara Anadolu'da Ağrı, Kars, Erzincan, Erzurum, Van, Hakkâri, Muş, Bitlis, Tunceli çevrelerinde de rastlanmaktadır⁷⁴. Katalogda yer alan çözgü ipi ile desenlenen cicimler üzerine renkli kumaş parçaları ve iplikler ile süslemeler yapılmıştır. Bu örneklerin benzerlerine Konya civarında da rastlanmakta ve **duvar örtüsü, yük çulu, at çulu, heybe** gibi çeşitlerde bu teknik görülmektedir⁷⁵.

İncelenen zili teknikli örneklerin kompozisyon düzenlemesinde merkezde raport olarak yerleştirilmiş koçboynuzu motiflerinin yoğunluğu dikkati çekmektedir. Bu örneklerin benzerlerine Ayvacık (Çanakkale), Uşak, Demirci, Kula, Akdeniz Bölgesi'nde Mut, Aydıncık, Konya, yörelerinde de rastlanır⁷⁶. Çankırı araştırma merkezinde karşılaşılan örneklerde olduğu gibi Anadolu'da rastlanan zili teknikli örneklerde de kıl malzemenin kullanıldığı bilinmektedir.

Sumak teknikli örneklerin çuval olarak kullanılmak üzere dokunduğu düşünülmektedir. Bu dokumalarda enine iki kuşak üzerindeki desenli kısımlar sumak tekniği ile desensiz kısımlar ise, iki renkli enine çubuklar halinde iliksiz kilim tekniği ile dokunmuştur. Anadolu'da yaygın olarak bu teknik ve bu düzende dokunmuş çuvallara sıklıkla rastlanır. Bu çuvalların, yörük kültüründe çoğunlukla giysilerin muhafazası için kullanıldığı ve **ala çuval, esbap çuvalı, alyanak çuval** gibi isimlerle anıldığı bilinmektedir⁷⁷. Ayrıca sırt çuvalı, ala çuval isimleri ile Söke (Aydın)⁷⁸, Konya, Kayseri, Antalya, Isparta gibi yörelerde de benzer örnekleri görülmektedir⁷⁹.

İncelenen örneklerin saçak kısımlarının bazılarının örülerek temizlendiği, bazılarının ise yıpranmadan dolayı döküldüğü görülmüştür. Bazı örneklerde ise saçakların iç kısma çevrilerek dikildiği görülmüştür.

Örneklerin bugünkü durumlarına bakıldığında çoğunlukla sağlam oldukları, bazılarında renklerinin önemli ölçüde solduğu, bazılarında zeminde yırtık ve eziklerin yer aldığı ve onarıldığına rastlanmıştır. Bazı örnekler parça olarak korunmaktadır. Bu örneklerin bir kısmının yıpranmadan dolayı parçalandığı, bir kısmının ise bilinçli olarak kesildiği anlaşılmaktadır.

(baskıda).

- 73 DENİZ, B., Karadeniz Bölgesinde İlginç Bir Dokuma Çeşidi Dastar, *Arkeoloji-Sanat Tarihi Dergisi* I, İzmir, 1982, s. 31-35.
- 74 KIRZIOĞLU, N.GÖRGÜNAY, "Kirkitli Dokumalarımızdan Cecimlerimiz ve Van", *Yakın Tarihimizde Van Uluslararası Sempozyumu*, Van, 2-5- Nisan 1990, Ankara, 1990, s.253-272.
- 75 HİDAYETOĞLU, H.M., *Konya Yöresi Düz Dokuma Yayılları (Kilim, Cicim, Zili, Sumak)*, S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü basılamamış doktora tezi, Konya, 2007, s.264-267.
- 76 DENİZ, B., *Ayvacic (Çanakkale) Yöresi Düz Dokuma Yayılları*, Ankara, 1998, s.151.
- 77 PEKİN, E., "Yörük Çuvalları", *Sanat Dünyamız*, Yıl:2, Sayı:5, İstanbul, 1975, s:16-19.
- 78 DENİZ, B., "Söke (Aydın) Civarında Yaşayan Yörüklerde Dokuma", *I. Uluslar arası Aşağı Büyük Menderes Havzası Tarih, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Sempozyumu*. Söke- Türkiye Tebliğler, 15-16 Kasım 2001, Şanal Matbaacılık, İzmir, 2002, s:296-314.
- 79 DENİZ, B., "Tekstil Ürünlerini Saklamada Kullanılan Halı ve Düz Dokuma Yayılları", *Sanat Tarihi Araştırmaları*, Prof. Dr. Haşim Karpuz'a Armağan, Ed. Dr. M. Denктаş-Dr. O. Eravşar, Konya, 2007, s:155-164.

Bugün mevcut örneklerin elde bulunan teberrukat vakfiye defterleri incelendiğinde, hayır amacıyla hayırsever kişilerce Çankırı Camii ve mescitlerine bağışlanmış eşyalar olduğu, bu eşyalar arasında bulunan dokumaların ise bu bağışların büyük çoğunluğunu oluşturduğu görülmektedir. Bu dokumaların Acem halısı, Kayseri, Kırşehir, Sandıklı, Çırpı ve Kürt kilimlerinden olduğu gözlenmektedir⁸⁰. Araştırmada bu bilgileri doğrular nitelikte kilimlere rastlanmıştır.

Araştırma Merkezinde koruma altına alınmış bazı kilim yaygılar üzerinde bu kilimlerin daha önce kayıt altına alındığına dair damga niteliğinde izler tespit edilmiştir. Bunlar okunduğunda arap harfleri kullanılarak yazılmış “**Kengri**” ifadesine ve çeşitli rakamsal ifadelere rastlanmıştır. “**Kengri**” ifadesinin, dokumaların Çankırı ve çevresine ait olduğunu belirten rakamların ise arşiv numarası ya da tarihlendirme gibi anlamlarının olabileceği düşünülebilir.

Sonuç olarak; yapılan araştırmada örneklerin renk, teknik ve kullanım özellikleri, motif ve kompozisyon özellikleri bakımından Anadolu Türk dokuma kültürünü üzerinde barındırdığı söylenebilir. Çankırı yöresinde araştırma merkezinde korumaya alınan dokumaların, Çankırı kültür tarihi ve etnoğrafik yapı açısından geniş bir alanı temsil ettiği görülmektedir.

Çankırı yöresel dokumacılığı açısından bir yargıya ulaşabilmek için bunun gibi katalog çalışmaları sınırlı ölçüde bilgi verebilir. Ancak daha kapsamlı bulgular Çankırı ve çevresinde yürütülecek alan araştırmasına dayanan projeler ile sağlanabilir.

Kültürel değerlerin korunması ve yaşatılması açısından Araştırma Merkezi bu dokumaları toplayarak bu noktada önemli bir girişimde bulunmuştur. Bu değerli birikimin doğru saklama ve teşhir yöntemleri kullanılarak korunması, tanıtımlarının yapılması, araştırmacılara bu yönde çalışmalar yapma imkânlarının tanınması gerekmektedir.

Bu katalog ile Çankırı ve çevresinde dokunduğu düşünülen dokumaların belgelenerek tanıtılmasına katkı sağlanmıştır. Bölgelerin kültürlerini tanıttacak olan bu tür çalışmaların yerel yönetimler ve çeşitli kuruluşlar tarafından desteklenmesi, araştırmacıların bu tür konulara yönlendirilmesi ve halkın koruma bilincinin geliştirilmesinin gerekliliği sunulabilecek öneriler arasında yer almaktadır. Bu öneriler, Çankırı kültür turizminin desteklenmesi ve Çankırı halk kültürünün gelecek kuşaklara doğru aktarılması açısından son derece önem taşımaktadır.

80 ARSLAN, Y., “Teberrukat Vakfiye Defteri 1340 (1924)”, *Çankırı Araştırmaları Dergisi*, S:1, Ağustos, Çankırı, 2006, s.133-164.

KAYNAKÇA

AKPINARLI, F., v.d., Çankırı El Sanatları, Ankara, 2008.

ANONİM, Çankırı İl Yıllığı, Çankırı, 1967.

ANONİM, Çankırı İlinin Ekonomik Kalkınması, Çankırı, 1998.

ARAL, S., TÜRKYILMAZ, M.K., "Çankırı İlinin Ekonomik Kalkınmasında Hayvancılığın Yeri ve Önemi", Çankırı İlinin Ekonomik Kalkınması Semineri, Çankırı, 1998, s.38.

ARSLAN, Y., "Teberrukat Vakfiye Defteri 1340 (1924)", Çankırı Araştırmaları Dergisi, S:1, Ağustos, Çankırı, 2006, s.133-164.

ÇELİK, A., vd., "İç Anadolu Bölgesi'ndeki Geleneksel El Dokuma Merkezleri İle Eş Zamanlı Varlığını Sürdüren Bir Yöre: Kurşunlu (Çankırı)", Çankırı Araştırmaları Dergisi, S:2, Ağustos, Çankırı, 2007 s:265-273.

DENİZ, B., "Karadeniz Bölgesinde İlginç Bir Dokuma Çeşidi Dastar", Arkeoloji-Sanat Tarihi Dergisi I., İzmir, 1982, s. 31-35.

DENİZ, B., "Kırşehir Halıları" Arkeoloji-Sanat Tarihi Dergisi, E.Ü. Edebiyat Fakültesi yayınları, S.III, İzmir, 1984, S.25-81.

DENİZ, B., Ayvacık (Çanakkale) Yöresi Düz Dokuma Yaygıları, Ankara, 1998, s.130-134.

DENİZ, B., Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları, Ankara, 2000, s.126-142.

DENİZ, B., "Söke (Aydın) Civarında Yaşayan Yörüklerde Dokuma", I. Uluslar arası Aşağı Büyük Menderes Havzası Tarih, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Sempozyumu. Söke- Türkiye Tebliğler, 15-16 Kasım 2001, Şanal Matbaacılık, İzmir, 2002, s:296-314.

DENİZ, B., "Osmanlı Dönemi Halı ve Düz Dokuma Yaygıları", Türkler, Yeni Türkiye yayınları, C.12, Ankara, 2002, s.385-403.

DENİZ, B., "Tekstil Ürünlerini Saklamada Kullanılan Halı ve Düz Dokuma Yaygılar", Sanat Tarihi Araştırmaları, Prof. Dr. Haşim Karpuz'a Armağan, Ed. Dr. M. Denktaş-Dr. O. Eravşar, Konya, 2007, s:155-164.

ERBEK G., Anadolu Motifleri Sergisi Kataloğu, İzmir, 1986.

ERBEK G., "Dokuma ve İşleme Örgülerdeki Koç Boynuzu Örgesi", Antika, S. 10, Ocak 1986, s. 28-38.

ERBEK G., "Hayat Ağacı Motifi-I ", Antika, S. 15, Haziran 1986, s. 26-35 (İng.36-41).

ERBEK G., "Hayat Ağacı Motifi-II", Antika, S. 16, Temmuz 1986, s. 26-33 (İng. 34-38).

ERBEK M., Çatalhöyük'ten Günümüze Anadolu Motifleri, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara, 2002.

HİDAYETOĞLU, H.M., "Konya Yöresinde Yer Tezgahına Son Örnek:Yöreme", VIII. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi, Gaziantep, 26-30 Haziran 2006, (baskıda).

HİDAYETOĞLU, H.M., Konya Yöresi Düz Dokuma Yaygıları (Kilim, Cicim, Zili, Sumak), S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü basılmamış doktora tezi, Konya, 2007, s.262.

HİDAYETOĞLU, M., TÜRKTAŞ, Z., AKAN, M., "Çankırı Belediyesi Dr. Rıfkı Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezinin Yöre Dokumalarını Koruma Faaliyetleri", Çankırı Araştırmaları, Yıl:3, S:3, Çankırı, 2008, s.319 -328.

KIRZIOĞLU, N., "Kirkitli Dokumalarımızdan Cecimlerimiz ve Van", Yakın Tarihimizde Van Uluslararası Sempozyumu, Van, 2-5- Nisan 1990, Ankara, 1990, s.253-272.

PEKİN, E., "Yörük Çuvalları", Sanat Dünyamız, Yıl:2, Sayı:5, İstanbul, 1975, s:16-19.

TÜRKOĞLU Ö., Bir Zamanlar Çankırı, Çankırı Valiliği Yayınları, Çankırı, 1998.

TÜRKOĞLU Ö., Salnamelerde Çankırı Kastamonu Vilayeti Salnamelerinde Çankırı (Kengri) Sancağı (1869-1903), Çankırı Belediyesi Yayınları, Çankırı, 1999.

ÜÇÖK H., Çankırı Tarih ve Halkiyatı, Ankara, 1932.

ÜÇÖK A., Çankırı Coğrafyası, Ankara, 1941.

